

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

34E JAARGANG

WOENSDAG 13 JULI 1949

No. 1679

COMMISSIE VAN REDACTIE:

Ch. Glasz; H. W. Lambers; J. Tinbergen;

F. de Vries.

Redacteur-Secretaris: C. van den Berg.

Plv. Redacteur-Secretaris: A. de Wit.

COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË:

J. E. Mertens; R. Miry; J. van Tichelen; R. Vandeputte;

F. Versichelen.

Gegevens over adressen, abonnementen enz. op de laatste
bladzijde van dit nummer.

INHOUD:

	Blz.
De artikelen van deze week	547
Sommaire, summaries	547
Middenstand en bedrijfsorganisatie door Mr J. F. B. Vermaas	548
Analyse van de in- en uitvoer der Belgisch-Luxem- burgse Economische Unie door W. van Waelvelde	551
Efficiency-opleiding door A. M. Groot	553
Enkele opmerkingen over het handels- en betalings- verkeer met Duitsland door Mr H. F. van Meer	555
Boekbespreking: Economisch-Technologisch Instituut voor Noord-Brabant: Recente aspecten van het werkgelegenheidsvraagstuk in Noord-Brabant, bespr. door L. H. Klaassen	556
Aantekening: De exportpositie van de Engelse vrachtauto-industrie	557
Bedrijfseconomische notities: [Wetsontwerpen Belastingherziening 1949 door J. Brands	558
Internationale notities: De olieraffinage-plannen der Marshall-landen	560
Basisverbreding in Chili	560
Geld- en kapitaalmarkt	560
De Belgische geld- en kapitaalmarkt in Juni 1949 door V. Van Rompuy	561
Statistieken: Bankstaten	561
Stand van 's Rijks Kas	562
Overzicht der laatste vier verkorte balanssen van De Neder- landse Bank	563

IN VROEGER DAGEN

trok men ook vergelijkingen met de dagen van vroeger.

„E.-S.B.” van 4 Juni 1919:

„Mag men hen, die bovenvermelde verwachting koesten-
geloooven, dan zou het mogelijk zijn thans op groote
schaal arbeiders- en ook middenstandswoningen te bouwen
van een type, ongeveer overeenkomend met hetgeen vóór
Juni 1914 beschreven werd als het ideaal type. In grove
trekken zou dit voor de arbeidersklasse zijn: het vrije lage
eengezinshuis met woonkamer, zitkamer, keuken, een
aantal slaapkamertjes naar de grootte van het gezin, een
zolder, benevens kelder of tuinloodsje. Elke woning zou
een eigen tuin verkrijgen. De dichtheid van bebouwing
zou gering moeten zijn. De bouw zou voorts geschieden op
de wijze van vóór den oorlog, wat de te bezigen materialen
betreft. Eenige toepassing van ersatzmaterialen zou toelaat-
baar zijn, maar in het algemeen zou geen achteruitgang in
bouweischen geduld mogen worden”. (A. Plate c.i.: „Facto-
ren in het woningvraagstuk”).

„E.-S.B.” van 1 Mei 1929:

„Ook de gewijzigde economische constellatie is oorzaak,
dat het vrachtvaartbedrijf, welks arbeidsfeer door de aan-
zienlijke uitbreiding, die gedurende de laatste tien jaren
aan het lijnbedrijf werd gegeven, toch reeds belangrijk
minder groot is dan vóór den oorlog, zich verkeer heeft
zien ontvallen, dat vóór den oorlog een basis vormde,
waarop een loonend bedrijf kon worden gegrondvest.
Om slechts een enkel, maar daarom niet minder sprekend
voorbeeld te nemen zij slechts gewezen op de wijziging, die
zich sedert den oorlog in den internationalen kolenhandel
heeft voltrokken. De moeilijkheden, verbonden aan den
kolenaanvoer van elders, hebben tal van landen ertoe ge-
bracht hun nationalen mijnbouw krachtig te pousseeren,
teneinde zich zoo mogelijk onafhankelijk van het buiten-
land te maken. Zuid-Afrika, Britsch-Indië, Australië, wel-
eer behoorend tot Engeland's regelmatige afnemers, expor-
teeren thans zelve”. (C. Vermey: „Wereld-scheepsbouw
en algemeene vrachtvaart”).

„E.S.B.” van 7 Juni 1939:

„Politiek en economisch staat Nederlandsch-Indië op
den tweesprong. Indië moet thans leeren op eigen beenen
te staan, al kwam de nieuwe Grondwet van 1927 niet geheel
aan de liberale en nationalistische wenschen tegemoet.

De moeilijkheden zijn thans groot: er is een soort sociale
en industriele revolutie aan den gang, terwijl bovendien,
zoowel op Java als in Nederland zelf de verdediging van
het Imperium plotseling een vraagstuk van onmiddellijk
belang geworden is.

De reputatie van Nederland op het gebied van kolo-
niaal beheer en ontwikkeling is in geen geval minder, ja,
in vele opzichten beter dan die van andere landen”. (Een
Engelsche stem over Nederlandsch-Indië”; aantekening).

ASSOCIATIE CASSA

KASSIERSINSTELLING

OPGERICHT IN 1806

REKENING-COURANT EN GIRO

HEERENGRACHT 179 • AMSTERDAM-C

Groothandel

DEZE WEEK:

Drs E. H. SCHERKS:

**WETSONTWERP INZAKE
DIVIDENDBEPERKING**

★ Iedere week zeer veel nieuwe gevraagde offertes
en aanbiedingen van binnen- en buitenland.
Plaats voor export een aanbieding in de rubriek
TRADE OPENINGS.

Abonnementsprijs f 15.— per jaar

KON. NED. BOEKDRUKKERIJ H. A. M. ROELANTS — SCHIEDAM

„HOLLANDIA”

HOLLANDSCHE FABRIEK VAN MELK-
PRODUCTEN EN VOEDINGSMIDDELEN N.V.

HOOFDKANTOOR TE
VLAARDINGEN

★ Adverteer in dit blad ★

ROTTERDAMSCH BANK

FINANCIERING
VAN IMPORT-
EN EXPORT-
TRANSACTIES

250 VESTIGINGEN
IN NEDERLAND

N.V. KONINKLIJKE
NEDERLANDSCHE
ZOUTINDUSTRIE

Boekelo • Hengelo

ZOUTZIEDERIJ

Fabriek van
zoutzuur, (alle kwaliteiten)
vloeibaar chloor
chloorbleekloog
natronloog, caustic soda.

R. Mees & Zoonen

Anno 1720

Bankiers & Assurantie-Makelaars

Rotterdam

's-Gravenhage, Delft, Schiedam, Vlaardingen
Amsterdam (alleen Assurantie)

DE TWENTSCHE BANK N.V.

MAANDSTAAT OP 30 JUNI 1949

Kas, Kassiers en Daggeldleningen	f 16.909.990,53
Nederlands Schatkistpapier	„ 508.059.490,72
Ander Overheidspapier	„ 8.144.631,26
Wissels	„ 1.205.940,51
Bankiers in Binnen- en Buitenland	„ 17.442.397,18
Effecten en Syndicaten	„ 1.762.020,32
Prolongatiën en Voorschotten tegen Effecten	„ 12.323.829,73
Debiteuren	„ 116.087.956,85
Deelnemingen (incl. Voorschotten)	„ 10.155.194,92
Gebouwen	„ 3.500.000,—
Belegde Reserve voor Verleende Pensioenen	„ 870.293,76
	f 696.461.745,78
Kapitaal	f 44.800.000,—
Reserve	„ 15.000.000,—
Bouwreserve	„ 3.000.000,—
Deposito's op Termijn	„ 75.577.145,77
Crediteuren	„ 548.372.464,44
Overlopende Saldi en Andere Rekeningen	„ 8.341.841,81
Reserve voor Verleende Pensioenen	„ 870.293,76
	f 696.461.745,78

DE ARTIKELEN VAN DEZE WEEK.

Mr J. F. B. Vermaas, *Middenstand en bedrijfsorganisatie.*

De groeiende differentiatie naar bedrijfsvorm en functie in het middenstandsbedrijfsleven maakt de vorming van doelmatige en hanteerbare centrale organisaties op „middenstands“-grondslag onmogelijk. De middenstandsbonden baseren hun organisatie-opbouw op een schema, dat onvolgende is aangepast aan de ontwikkeling, die een verlegging van het accent naar de economische functie te zien geeft: zij nemen als vakcentrale dan ook een zwakke positie in en kunnen niet als de exclusieve bepalende figuren voor de toekomstige publiekrechtelijke organisatie voor het klein- en middenbedrijf worden beschouwd. Het wetsontwerp op de bedrijfsorganisatie gaat principieel uit van de functionele opbouw der in te stellen horizontale bedrijfsorganen. Ook voor de middenstandssector is een functionele organisatievorm noodzakelijk.

W. van Waelvelde, *Analyse van de in- en uitvoer der Belgisch-Luxemburgse Economische Unie.*

De buitenlandse handel der B.L.E.U. vertoont een geleidelijk herstel. De invoerindices naar volume, basis 1938 = 100, beliepen in 1946, 1947, 1948 en de eerste vier maanden van 1949 resp. 93, 118, 107 en 97; de uitvoerindices resp. 38, 74, 91, en 101. Voor het eerst na de bevrijding werd een actief saldo, nl. van frs. 653 mln in de eerste vier maanden van 1949, bereikt. De uitvoer naar waarde van de metaal- en metaalverwerkende industrie bedroeg over deze periode 57,1 pCt van de totale uitvoer, tegen 35,7 pCt in 1937. De overeenkomstige percentages van de textielindustrie waren 17,9 en 22,0. Een analyse van de handel naar monetaire zônes over 1948 geeft passieve saldi t.o.v. de dollar-, de sterlingzône, de Kongo en Oost-Europa, en actieve saldi t.o.v. de overige landen en gebieden te zien.

A. M. Groot; *Efficiency-opleiding.*

Aangezien het beschikbare aantal deskundige krachten voor efficiency-arbeid onvoldoende is, moeten nieuwe krachten worden opgeleid. Deze opleiding moet zich richten op zuivere probleemstelling in organisatorische vraagstukken en op oefening in de technieken en methoden van het efficiency-werk. Voorts zijn een grote mate van zelfwerkzaamheid van de cursisten, ruime gelegenheid tot oefeningen en gebruik van films op arbeidsanalytisch gebied hierbij onmisbaar. Het zou belangrijk zijn indien de technische en economische hogescholen afgestudeerden gelegenheid boden zich op dit gebied verder te bekwamen, terwijl goedgeleide vorming van jongeren buiten universitair verband, een oplossing zou brengen voor hen, die door oorlog en militaire dienstplicht geen universitaire opleiding konden genieten.

Mr H. F. van Meer, *Enkele opmerkingen over het handels- en betalingsverkeer met Duitsland.*

De ingrijpende veranderingen, welke zich na de oorlog in het verkeer tussen Nederland en Duitsland voordeden, vormden even zovele bemoeilijkingen; zij hebben een nadelige invloed op de omzet gehad. De centralisatie van de handel verminderde het totale volume. De zône-indeling bracht afzonderlijke handelsovereenkomsten, die ieder voor zich in evenwicht moesten zijn. De bedreiging van een verkenning van een nadelig saldo op een dezer balansen leidde tot een minutieuze beoordeling van de urgentie der transacties. Het wegvallen van baten uit diensten en rente verminderde onze import sterk. De onderscheiding tussen „essentials“ en „non-essentials“ moet nadelig worden gebracht voor de ontwikkeling van het handelsverkeer. Uitbreiding van dit verkeer is dan ook slechts mogelijk, indien wederzijds niet dit criterium als beslissende factor wordt gebroken.

SOMMAIRE.

Mr J. F. B. Vermaas, *Les classes moyennes et l'organisation professionnelle.*

La différenciation toujours croissante, dans les formes et dans les fonctions de l'activité des classes moyennes empêche la création d'organismes centraux particuliers à ces classes. Le projet de loi sur l'organisation légale de l'économie, part du principe que la création des organismes professionnels horizontaux doit être basée sur les caractéristiques fonctionnelles. Une organisation fonctionnelle doit également être organisée en faveur du secteur des classes moyennes.

W. van Waelvelde, *Une analyse de l'importation et de l'exportation de l'Union Economique Belgo-Luxembourgeoise.*

Le commerce extérieur de l'U.E.B.L. se redresse régulièrement. Pendant les quatre premiers mois de 1949 la balance commerciale accusa un boni de 653 millions de francs. L'exportation de l'industrie métallurgique engloba 57,1 p.c. du total et celle de l'industrie du textile 17,9 p.c. L'année 1948 laissa un déficit à l'égard de la zone „Dollar“, de la zone „Livre“, du Congo et de l'Europe orientale.

A. M. Groot, *Efficiency dans les méthodes de travail-formation.*

La formation de l'ouvrier pour obtenir „l'efficiency“ de son rendement est une question de pure organisation et d'exercices pratiques dans la technique et les méthodes de son travail. Il est indispensable que les élèves puissent déployer une initiative personnelle et que l'occasion leur soit donnée de s'exercer ainsi que de suivre par la projection de films, l'analyse des différentes phases du travail.

Mr H. F. van Meer, *Quelques remarques sur le trafic commercial avec l'Allemagne et les paiements.*

Les entraves d'après-guerre au trafic entre les Pays-Bas et l'Allemagne ont eu une influence défavorable sur les chiffres d'affaire. Une extension du trafic n'est possible que lorsqu'on rompt de part et d'autre avec la distinction nette entre les produits dits „essentiels“ en „non essentiels“.

SUMMARIES.

Dr J. F. B. Vermaas, *Middle class and business-organization.*

The growing differentiation according to type of business and function in middle class economic life renders the formation of efficient central organizations on a „middle class“ basis impossible. The bill on business-organization starts in principle from the functional building up of the horizontal business-committees which are to be set up.

W. van Waelvelde, *Analysis of imports and exports of the Belgo-Luxembourg Economic Union.*

The foreign trade of the B.L.E.U. shows a gradual recovery. During the first four months of 1949 it showed a favourable balance of 653 million francs. Exports of metals and metal products during this period amounted to 57.1 % of the total, while those of textiles accounted for 17.9 %. With regard to the dollar and sterling zones, Congo and Eastern Europe the 1948 trade balance was unfavourable.

A. M. Groot, *Efficiency-training.*

Efficiency-training should be focussed on a clear position of problems of an organizeric nature and on skill in the technique and methods of efficiency-work. In this connection self-activity of the students, opportunities for training and the use of films on analytic work are indispensable.

Dr H. F. van Meer, *Some notes on the trade and payment movement between the Netherlands and Germany.*

The volume of trade between the Netherlands and Germany has been unfavourable affected by the post-war difficulties. Extension of trade is only possible if both parties do away with the distinction between „essentials“ and „non-essentials“ as a decisive factor.

MIDDENSTAND EN BEDRIJFSORGANISATIE.

Onder bovenstaande titel heeft Dr E. J. Tobi in „Economisch-Statistische Berichten”¹⁾ een beschouwing gewijd aan de tegenstellingen, die zich de laatste maanden in de organisatie van de middenstand openbaren, en die ongetwijfeld scherper zullen worden naarmate het tijdstip nadert, waarop de middenstand zich zal hebben uit te spreken over de vorm van de publiekrechtelijke bedrijfsorganen, die voor deze sector zullen moeten tot stand komen. Dr Tobi heeft daarover een aantal behartigenswaardige opmerkingen gemaakt. Er is echter alle aanleiding om, ter aanvulling van het betoog van de schrijver, in een nadere beschouwing nog enkele andere aspecten van deze tegenstelling te belichten, omdat hier een merkwaardige evolutie van inzichten aan de gang is — een evolutie, die de belangstelling van een ruimere kring rechtvaardigt.

Het toespitsen der meningsverschillen hangt ongetwijfeld samen met de aanstaande behandeling van het wetsontwerp op de bedrijfsorganisatie in het Parlement. Over de vraag naar de wenselijkheid van enigerlei vorm van bedrijfsorganisatie bestaat in de leidende kringen van de middenstand geen verschil van inzicht. Dit kan ook geen verwondering wekken wanneer men het vraagstuk van de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie beziet tegen de achtergrond van de orderingsgedachte. De georganiseerde middenstand is voorstander van een zekere ordening van het middenstandsbedrijfsleven, zoals aan de hand van de ontwikkelingsgang in de laatste decennia overduidelijk kan worden aangetoond. Wij behoeven in dit verband slechts te wijzen op twee typische producten van het orderingsstreven op middenstandsterrein, de Vestigingswet Kleinbedrijf en de Winkelsluitingswet.

Middenstand en ordening.

De middenstand kan echter deze ordening in het algemeen niet uit eigen kracht tot stand brengen. In enkele bedrijfstakken in ambacht en detailhandel, waar een aantal gunstige factoren samenwerkte, zijn met redelijk succes pogingen aangewend om tot zulk een privaatrechtelijke regulering te komen. Veel en veel talrijker zijn echter de gevallen, dat deze pogingen na kortere of langere tijd zijn gestrand. De grote oorzaak voor deze mislukkingen is niet moeilijk aan te geven. Deze hoofdoorzaak ligt ongetwijfeld in de geringe geneigdheid tot organisatie, gevolg van het niet, of onvoldoende, onderkennen van het belang van organisatie. Het zou te ver voeren hier uit te weiden over de factoren, die voor dit verschijnsel een verklaring kunnen geven. Het feit zelf staat echter vast. Wanneer men nagaat, dat de in 1902 opgerichte eerste landelijke middenstandsorganisatie in zee ging met een ledental van meer dan 40.000 (uitsluitend winkeliers), en dat de drie middenstandsbonden in 1940, dat is na bijna 40 jaar, een gezamenlijk aantal leden van amper 60.000 telden (ambacht en detailhandel tezamen, op een totaal van tenminste 350.000 bedrijfsgenoten in deze sectoren), dan wordt wel duidelijk gedemonstreerd, dat de organisatiebereidheid bij deze middenstand niet bijster hoopgevend is. En verschillende overwegingen moeten tot de conclusie leiden, dat er weinig kans bestaat, dat de naaste toekomst in dit opzicht enige belangrijke verbetering te zien zal geven. Het is duidelijk, dat, gezien een zo weinig krachtige organisatie, de kansen op een ordening van de bedrijfstak uit eigen kracht, door vrijwillige binding, niet bijzonder groot zijn. De grote omvang van tal van bedrijfstakken in de sectoren van ambacht en detailhandel vormt in dit verband eveneens een factor van betekenis. Enige tientallen bedrijfsgenoten kan men tot vrijwillige economische samenwerking brengen, prac-

tisch onmogelijk wordt dit in de meeste gevallen, wanneer de branche 5.000 of 10.000 bedrijfsgenoten telt — bedrijfsgenoten bovendien van de meest uiteenlopende ontwikkeling en portuur, die in feite vaak allerminst een homogeen geheel vormen. Hier raken wij het verschil met de meeste bedrijfstakken uit bijv. de industriële sector. In deze takken immers beweegt zich gemeenlijk een beperkt aantal bedrijfsgenoten, tussen wie een sluitende samenwerking op betrekkelijk eenvoudige wijze is tot stand te brengen, mede doordat het inzicht in hetgeen het eigen belang meebrengt in deze kringen meer is ontwikkeld dan gewoonlijk in de kring van ambacht en detailhandel het geval is.

De ordening uit eigen kracht stuit dus in de middenstandssector op typische bezwaren. Er zijn dan twee alternatieven: de noodzakelijke ordening op middenstandsterrein wordt ter hand genomen door de Overheid dan wel door de, in het bijzonder met het oog daarop te creëren, bedrijfsorganen. Vrij algemeen wordt de laatste oplossing als de meest juiste aanvaard.

Is er dus geen verschil van mening in de leiding van de middenstandsorganisatie over de noodzaak van enigerlei vorm van bedrijfsorganisatie — hetgeen allerminst betekent, dat men in alle onderdelen met het huidige wetsontwerp instemt —, een fundamenteel gemis aan eenstemmigheid blijkt wanneer het gaat om de vraag, hoe de bedrijfsorganisatie voor de middenstand er zal dienen uit te zien.

Het standpunt, dat door enige middenstandsbonden wordt verdedigd en dat ook buiten die kring wel aanhangers vindt — o.a. de voorzitter van de Middenstandsraad, Prof. Dr Van Muiswinkel, op wiens argumentatie wij hieronder nog nader terugkomen — zou men in het kort aldus kunnen samenvatten, dat er dient te worden ingesteld een hoofdbedrijfschap „Middenstand”, gevormd, gedragen door en corresponderend met de middenstandsbonden als vakcentrales voor het klein- en middenbedrijf in de detailhandel, het ambacht, het horecabedrijf, het vervoerswezen, enz. Onder dit hoofdbedrijfschap zou dan, eveneens op „middenstands”-basis, een aantal vaksgewijze bedrijfschappen moeten worden gevormd.

De voorstanders — waartoe schrijver dezes zich rekent — van het tegenovergestelde standpunt, dat principieel ook wordt aanvaard door de Koninklijke Nederlandse Middenstandsbond, de grootste centrale organisatie op dit gebied, gaander van uit, dat de opbouw van de toekomstige bedrijfsorganisatie zal moeten geschieden langs functionele lijnen, hetgeen betekent een gescheiden organisatie van ambacht, detailhandel, horecabedrijf, enz., overigens met vooropstelling en inachtneming van een naar omstandigheden zo groot mogelijke doelmatigheid in de organisatorische opbouw — een doelmatigheid, die in de huidige bedrijfsorganisatie hier en daar te veel uit het oog is verloren. Zij menen voor deze opvatting steun te vinden in het wetsontwerp zelf, o.a. in artikel 66, dat spreekt van het samenvoegen in hoofdbedrijfschappen en bedrijfschappen van *ondernemingen, die in het bedrijfsleven een gelijke of verwante functie vervullen*. Maar los daarvan verwerpt deze stroming ook op principiële gronden het „middenstands”-standpunt met behulp van een argumentatie, die wij zullen pogen hier beknopt weer te geven²⁾.

Functionele organisatie.

Men begint dan met het kernbezwaar, dat tegen de traditionele middenstandsorganisatie moet worden aangevoerd, nl. dat zij als norm voor haar opbouw een overgeleverd begrip „middenstand” hanteert, dat wel-

¹⁾ Bij het vermelden van de argumenten zullen wij ons eenvoudigheidshalve beperken tot het ambacht en de detailhandel, hoewel het begrip „middenstand” meer omvat, nl. ook alle kleine ondernemers in het hotel-, café- en restaurantbedrijf, het verkeers- en vervoerswezen, de dienstverleningsbedrijven, enz. De middenstandsbonden beschouwen ook deze categorieën uit het bedrijfsleven als behorende tot hun competentie. De nader aan te voeren argumenten gelden mutatis mutandis ook voor deze groeperingen van ondernemingen.

²⁾ Zie: „E.-S.B.” van 25 Mei 1949, blz. 415.

licht enige decennia geleden reële betekenis had, omdat het met de werkelijke verhoudingen in het bedrijfsleven in overeenstemming was, doch dat thans niet meer bruikbaar is. Kon men al een dertig, veertig jaar geleden spreken van een „middenstandsgroep” — kleinhandelaars, ambachtslieden, e. d. —, die in economisch, sociaal en cultureel opzicht een homogeniteit vormde, zeker is wel, dat van zulk een homogeniteit in hetgeen men thans nog met „middenstand” pleegt aan te duiden, reeds lang geen sprake meer is. Op het gebied van deze oude middenstand heeft zich een onmiskenbare desintegratie voltrokken; in de plaats van deze min of meer homogene groep is ontstaan een hele scala van zelfstandige ondernemers in de kleine en middelgrote bedrijven. Aan het ene uiteinde daarvan bevinden zich tienduizenden „randbedrijven”, waarbij van een zelfstandig ondernemerschap nauwelijks meer kan worden gesproken; aan de andere kant staan de ondernemers met zeer grote, levenskrachtige bedrijven, en daar tussen in, in een reeks van overgangen en in allerlei schakeringen, andere groepen van ondernemingen met eigen vakbelangen en geheel eigen persoonlijke en zakelijke interessesfeer. De middenstandsorganisatie — het is van groot belang zich dit goed te realiseren — trekt haar leden in overwegende mate uit de lagere regionen van deze reeks, hetgeen een gereede verklaring vormt en voor haar geaccentueerd „conserverend” beleid en voor de geringe kracht van haar leiding, de zeer goede uitzonderingen niet te na gesproken. De hierboven bedoelde differentiatie uit zich ongetwijfeld tot nog toe het sterkst in de sector van de detailhandel, doch ook in het ambacht wordt zij steeds meer merkbaar, en de snelle ontwikkeling in het bijzonder op technisch gebied steunt deze tendentie naar een groeiende differentiatie in bedrijfsvorm binnen de afzonderlijke ambachtsbedrijfstakken. Men constateert hier dus dit merkwaardige dualisme, dat de middenstandsbonden als vakcentrales, en als zodanig organisaties met een primair *economische* doelstelling, een *sociologisch* organisatiecriterium toepassen, en een verouderd criterium bovendien. In dit dualisme ziet men voor een belangrijk deel de verklaring voor het falen van de middenstandsorganisatie als vakcentrale, die immers slechts een betrekkelijk klein percentage omvat van de bedrijfsgenoten, die in ambacht en detailhandel werkzaam zijn, en wier positie als vakcentrale ook overigens zwak is, omdat juist de krachtige vrije patroonsvakorganisaties niet of moeilijk tot aansluiting zijn te bewegen. Het stellen — zo zegt men — van het klein-ondernemerschap als organisatiecriterium en als organisatorisch bindmiddel is volkomen ondeugdelijk gebleken, tengevolge waarvan een hanteerbare en doeltreffende organisatievorm op deze grondslag niet meer is tot stand te brengen.

Behalve een gemis aan voldoende homogeniteit in bovenbedoeld opzicht constateert men verder een differentiatie in de functie van de bedrijfsgenoten-„middenstanders”. De differentiatie, die in het kader van deze beschouwing van het meeste belang is, is die tussen de twee belangrijkste functionele bestanddelen van de middenstandssector, het ambacht en de detailhandel. Deze differentiatie springt onmiddellijk in het oog en vindt in de organisatiepraktijk haar bevestiging. De functie van het ambacht en van de detailhandel is nu eenmaal geheel verschillend. Het ambacht *produceert*, hetgeen de ambachtsproblematiek een *technische* inslag geeft met als kernpunten daarvan de (overwegend technische) vakopleiding en de technische voorlichting. De ondernemingen in de detailhandel verrichten een *distribuerende* functie, die een *commerciële* oriëntering vereist, met een daarmede corresponderende volkomen eigengeaarde (handels)vakopleiding en (handels)voorlichting. Van *bedrijfseconomisch* oogpunt uit gezien heeft deze functionele differentiatie al even zeer haar essentiële gevolgen voor de ondernemer en daarmede voor de belangenbehartiging. In *sociaal*

opzicht tenslotte is in het geheel geen vergelijking mogelijk. Het ambacht heeft, evenals de industrie, zijn (zij het ook minder gecompliceerde) sociale problemen; de detailhandel kent deze problemen vrijwel niet, een gevolg van de bijzondere aard van de arbeid in de detailhandelsondernemingen.

De boven in het kort aangeduide differentiatie tussen het ambacht en de detailhandel noodzaakt ertoe — zo concludeert men — de organisatie langs functionele lijnen op te bouwen, zoals ook de organisatiepraktijk ondubbelzinnig uitwijst en uitgewezen heeft.

„Middenstands”-organisatie.

Tot voor kort miste men een gefundeerd tegenbetoog, dat ertoe moest strekken het standpunt der middenstandsbonden te verdedigen en dat derhalve zou moeten aantonen, dat op bepaalde gronden een ongescheiden organisatie van ambacht en detailhandel (m.a.w. een „middenstands”-organisatie) de voorkeur verdiende.

Kort geleden echter is zulk een tegenbetoog geleverd en wel door de voorzitter van de Middenstandsraad, Prof. Dr F. L. van Muiswinkel, in een toespraak ter gelegenheid van een openbare vergadering van die Raad. In deze rede heeft Prof. Van Muiswinkel als zijn mening uitgesproken, in tegenstelling tot hetgeen hierboven werd betoogd, dat in de toekomstige publiekrechtelijke organisatie van de middenstand het ambacht en de detailhandel in één orgaan haar vertegenwoordiging moeten vinden. De wenselijkheid van deze organisatievorm baseert de spreker op de z.i. nauwe verbondenheid van deze groepen in economisch, sociaal en fiscaal opzicht, welke verbondenheid voornamelijk haar grond vindt in de omstandigheid, dat de hier genoemde functies beide in de vorm van het klein- en middelgroot bedrijf worden uitgeoefend. Een gemeenschappelijk aspect is voorts het directe contact met de uiteindelijke consument, terwijl als laatste argument ter ondersteuning van het betoog wordt genoemd het feit, dat in vele branches het technische productieproces in onmiddellijke samenhang met de detailhandel wordt uitgeoefend.

De spreker, die met deze stellingen een organisatieopbouw „nieuwe stijl” verdedigde, heeft in middenstandskringen terecht groot gezag, en daarom valt het te betreuren, dat de gebruikte argumentatie wel zeer sober en weinig overtuigend is en — wij herhalen deze belangrijke constatering — dat zij in de praktijk van het organisatieleven allerminst haar bevestiging vindt.

Weinig overtuigend is het betoog, omdat het weliswaar een aantal factoren opsomt, die aan de „handeldrijvende” en de „industriële” middenstand gemeenschappelijk zijn; *maar niet aantoon, dat deze gemeenschappelijke elementen bepalend zijn voor de organisatievorm, omdat zij haar natuurlijke weerslag vinden in de praktische belangenbehartiging.*

Om dit laatste duidelijk te maken, is het instructief op het voornaamste argument van Prof. Van Muiswinkel — de verbondenheid van ambacht en detailhandel op grond van het feit, dat beide functies in kleinbedrijf worden uitgeoefend — nog wat nader in te gaan, te meer, omdat het de gelegenheid geeft onze stelling, dat juist de differentiatie van beide functies als uitgangspunt bij de organisatieopbouw dient te worden genomen, nog iets te verdiepen.

Welke organisatieopbouw men ook kiest, een functionele opbouw of een „middenstands”-organisatievorm, het is duidelijk, dat in beide gevallen de aard en de omvang der organisatie taak in sterke mate zal worden bepaald door het reële feit, dat ambacht en detailhandel overwegend in *kleinbedrijf* worden uitgeoefend. Deze bedrijfsvormen zullen zich slechts kunnen handhaven wanneer zij hun economische prestaties zo hoog mogelijk opvoeren. Nu is het onloochenbaar, dat de zelfstandige ondernemer in ambacht en detailhandel in dit opzicht bepaalde te-

korten vertoont, die een maximale prestatie in de weg staan. Deze tekorten zijn grotendeels natuurlijke tekorten, inhaerent aan de wijze van bedrijfsuitoefening. Deze kleinondernemers, die in de meeste gevallen hun functie vervullen in concurrentie met andere, beter outhetende, bedrijfstvormen, kunnen nu eenmaal uit eigen kracht niet steeds voldoen aan alle eisen, die de snelle ontwikkeling ook op hun terrein hun stelt. De grote ondernemer heeft de beste deskundigen op economisch, technisch, commercieel en fiscaal gebied tot zijn beschikking. Wil de kleine ondernemer in de economische strijd meespelen, dan zal hij zich deze deskundigheid op andere wijze moeten assumeren. Hier nu ligt in het kleinbedrijf typisch een taak voor de organisatie. Deze taak is tweërlei en wel:

1. de voorlichting, -vorming en opleiding, ten doel hebbende de kennis, de bekwaamheid en het inzicht van de ondernemer te verruimen;

2. het stimuleren van de totstandkoming van samenwerkingsorganen, resp. het geheel of gedeeltelijk overnemen van bepaalde taken van de ondernemer.

Gaat men nu deze organisatietaak concretiseren, m.a.w. komt men aan de praktische belangenbehartiging toe, dan differentieert deze taak zich terstond naar economische functie. De ambachtsman heeft behoefte aan een gedegen technische voorlichting, aan een praktische nascholing, aan organen voor technische research, aan speciale, aan zijn eisen aangepaste, administratieve voorlichting, kortom, hij heeft behoefte aan de organisatorische steun, die een onontkoombaar gevolg is van de natuurlijke beperkingen, die hij bij de uitoefening van zijn economische functie ondervindt. Hetzelfde geldt voor de detailist.

Wij zien dus, dat de gemeenschappelijke factor „kleinbedrijfstvorm” geenszins een argument kan vormen voor een eenheidsorganisatie, integendeel, het is duidelijk, dat, zodra het op de concretisering van de organisatietaak, dus op de belangenbehartiging, aankomt, een scheiding naar economische functie onvermijdelijk is.

De andere argumenten, die Prof. Van Muiswinkel aanvoert, achten wij evenmin sterk.

Hoe kan het feit, dat zowel ambacht als detailhandel in direct contact staan met de consument, een argument vormen voor een gemeenschappelijke organisatie van deze beide functies? En als men consequent zou zijn, dan zou men op deze grond ook de beroepsvervoerder en de assurantieman, de tuinman en de kleine bankdirecteur in een alles overkoepelende eenheidsorganisatie moeten opnemen.

Tenslotte: het argument van de veel voorkomende vermenging van de detailhandels- en ambachtsfunctie binnen de ondernemingen. De organisatiepraktijk wijst uit, dat aan dit argument alle waarde moet worden onzegd. De belasting van een tweezijdige organisatie kan door administratieve maatregelen vrijwel geheel worden onderhouden, en voor het overige kan men zeggen, dat de aanvankelijk hier en daar bestaande weerstand tegen een organisatie naar twee kanten is verdwenen naarmate de betrokken ondernemer bewust werd gemaakt van de omstandigheid, dat hij een tweeledige functie vervult, waarvan ieder deel afzonderlijk geheel eigengeaarde problemen schept, en die hem daarom noodzaakt bedrijfseconomisch binnen zijn onderneming een scheiding naar ambacht en detailhandel door te voeren.

Voor het geval, dat deze min of meer theoretische weerlegging van de argumentatie van de voorzitter van de Middenstandsraad nog niet geheel overtuigend zou klinken, zouden wij willen wijzen op de ontwikkeling van de organisatiepraktijk van de laatste zeven, acht jaar. Naarmate de inzichten in de organisatorische vraagstukken zich hebben verrijnd en verdient heeft men zich tussen ambacht en detailhandel een steeds verdergaande scheiding van werkterrein zien aftekenen, en dat niet

alleen in de toporganen (hoofdgroep en bedrijfstgroep), maar eveneens op vakniveau.

Er zijn natuurlijk vele aanrakingspunten, vooral daar, waar de functionele groepen bij hun taakuitoefening te maken hebben met de overheidswetgeving op het gebied van het kleinbedrijf, die in overeenstemming met de tot voor weinige jaren algemeen gehuldigde opvattingen geheel op „middenstands”-leest is geschoeid. Maar zelfs ten opzichte van deze gemeenschappelijke belangen doen zich geleidelijk aan in de functionele organisaties reële afwijkende inzichten gelden; inhaerent aan het verschil in functie, zoals bijv. bij de vestigingswetgeving duidelijk is te constateren. Overigens worden deze gemeenschappelijke vraagstukken, die slechts een klein gedeelte bestrijken van de wederzijdse werkterreinen, in de meest perfecte harmonie in gezamenlijk overleg behandeld.

Op één omstandigheid moet ter afsluiting van deze beschouwing nog worden gewezen, en wel op deze, dat een middenstandsorganisatie, zoals men hier te lande kent, elders in Europa niet bestaat, met uitzondering van België, in welk land echter van een voldragen en bewust organisatie wezen op het gebied van het kleinbedrijf niet kan worden gesproken. De drie Scandinavische landen kennen een wel zeer geprononceerde vorm van functionele organisatie, zelfs in die mate, dat zij categorisch weigeren in internationaal verband op „middenstands”-basis samen te werken. Maar ook in de andere Europese landen — Luxemburg, Frankrijk, de Duitse Länder, Oostenrijk, Italië, Griekenland en Spanje — kent men slechts functionele organisaties, zoals die in deze beschouwing worden verdedigd. Zwitserland bezit een geheel eigen organisatievorm, die niet met die in Nederland noch met die in andere landen is te vergelijken. Dit internationaal aspect vormt een bijkomende reden, die o.i. het streven naar een organisatie-opbouw langs functionele lijnen zal begunstigen.

Conclusie:

Het bovenstaande betoog kan als volgt worden samengevat:

1. de groeiende differentiatie naar bedrijfstvorm en functie in het middenstandsbedrijfstleven maakt de vorming van doelmatige en hanteerbare centrale organisaties op „middenstands”-grondslag onmogelijk. De middenstandsbonden baseren hun organisatie-opbouw op een overgeleverd schema, dat onvoldoende is aangepast aan de ontwikkeling, die een geleidelijke verlegging van het accent naar de economische functie te zien geeft;

2. in overeenstemming met deze gedachte kan worden geconstateerd, dat de middenstandsbonden als vakcentrale een zwakke positie innemen. Zij kunnen dan ook niet worden beschouwd als de centrale representanten van het klein- en middenbedrijf en diensgevolge evenmin als de exclusieve bepalende figuren voor de toekomstige publiekrechtelijke organisatie voor deze sectoren;

3. het wetsontwerp op de bedrijfsorganisatie gaat principieel uit van de functionele opbouw der in te stellen horizontale bedrijfsorganen. Er is geen enkele aanleiding om dit organisatiebeginsel voor de middenstandssector te doorbreken. Met name kan daarvoor geen aanleiding worden gevonden in de omstandigheid, dat de functionele onderdelen van het middenstandsbedrijfstleven (detailhandel, ambacht, horecabedrijf, vervoerswezen, dienstverleningsbedrijven) een aantal gemeenschappelijke trekken vertonen, zolang niet is aangetoond, dat deze gemeenschappelijke elementen bepalend zijn voor de organisatietaak. Integendeel moet voorshands worden aangenomen, dat ook voor de middenstandssector een functionele organisatievorm noodzakelijk is, omdat slechts dan een doelmatige behandeling van de specifieke vraagstukken, die worden opgeroepen bij de uitoefening van de verschillende functies in het economisch bestel, mogelijk zal blijken.

ANALYSE VAN DE IN- EN UITVOER DER BELGISCH-LUXEMBURGSE ECONOMISCHE UNIE.

Deze korte bijdrage is er alleen op gericht, aan de hand van statistische gegevens, enkele belangrijke aspecten van de in- en uitvoer der Belgisch-Luxemburgse Economische Unie te belichten.

Handelspolitieke beschouwingen in verband met de toepassing van handelsverdragen of financiële overeenkomsten vinden hier dus geen plaats.

Algemeen niveau van in- en uitvoer.

Volgende cijfers verstrekken een duidelijk beeld van het geleidelijke herstel der handelsbedrijvigheid.

Invoer:					
	1946:	19.732.416	ton	voor	frs 52.562 mln
	1947:	27.865.070	"	"	" 85.559 "
	1948:	28.789.517	"	"	" 87.418 "
Januari-					
April	1949:	9.025.921	"	"	" 26.967 "
Uitvoer:					
	1946:	7.434.281	ton	voor	frs 29.654 mln
	1947:	12.844.016	"	"	" 61.655 "
	1948:	15.097.122	"	"	" 74.020 "
Januari-					
April	1949:	4.647.448	"	"	" 27.620 "

Wat de invoercijfers betreft, is echter geen rekening gehouden met de regeringstoelagen, welke kunnen geschat worden op frs 2.500 mln voor 1946, op frs 4.000 mln voor 1947, op frs 2.600 mln voor 1948 en op frs 300 mln voor de eerste 4 maanden van 1949, zodat de werkelijke waarde van de invoer ietwat hoger komt te liggen.

We stellen vast, dat zowel invoer als uitvoer in stijgende lijn zijn gegaan. De handelsbalans, welke in 1946 een tekort liet blijken van frs 22,9 mrd en frs 23,9 mrd in 1947, vertoont in 1948 nog slechts een mali van frs 13,4 mrd. Voor het eerst sinds de bevrijding werd in de eerste 4 maanden van 1949 terug een gunstige handelsbalans geboekt met een overschot voor deze maanden van frs 653 mln. Hier dient echter opgemerkt, dat dergelijke evolutie te wijten is, enerzijds, aan een achteruitlopen van de import en, anderzijds, aan een verdere stijging van de export.

Een eerste vraag dient nu gesteld: welk niveau bereikt de buitenlandse handel in vergelijking met een vooroorlogse periode?

Een vergelijking van de waarde is ondoeltreffend, gezien de belangrijke stijging van de prijzen, terwijl een eenvoudig afwegen der totale hoeveelheid van de goederen evenmin kan aanvaard worden, gezien de uiteenlopende fluctuaties in de aard der in- en uitgevoerde producten.

Om deze moeilijkheden uit de weg te ruimen, heeft het Nationaal Instituut voor de Statistiek van België, zogenoemde volume-indices berekend, waarbij de prijschommelingen werden uitgeschakeld en alleen vergelijkbare goederenhoeveelheden, afgewogen volgens hun respectief belang, werden in aanmerking genomen.

Op basis 1938 = 100, konden volgende indices worden bepaald:

	Invoer	Uitvoer
1946	93	38
1947	118	74
1948	107	91
Januari-April 1949	97	101

De invoer heeft dus reeds van 1946 af bijna het peil bereikt van 1938.

In 1947 werd het overschreden met 18 pCt, in 1948 met 7 pCt, terwijl het thans voor de eerste 4 maanden van 1949 teruggezakt is tot een peil dat 3 pCt lager ligt dan 1938.

De invoerbehoefden waren, na de oorlog, uiteraard buitengewoon groot. Het volume van de import werd aanvankelijk bepaald door enerzijds de eigen betalingsmogelijkheden en anderzijds de economische toestand van

België's handelspartners. Dat reeds in 1946 het indice 93 voor de invoer bereikt werd, is een aanduiding van de vlugge restauratie der Belgische economie na de oorlog.

Sedert 1948 kan echter terug een dalende tendentie in de import vastgesteld worden. De Belgische markt is immers meer dan verzadigd en de Belgische administratie wordt meer en meer kieskeurig inzake invoer, welke slechts wordt toegelaten in verhouding tot de door andere landen opgenomen export. Van diverse zijden wordt immers op een strengere controle inzake toepassing der handelsaccorden aangedrongen.

De export heeft ondertussen een ononderbroken toename bekend. Het exportindice, dat in 1946 nog slechts 38 bereikte, steeg over 74 in 1947 en 91 in 1948 tot 101 voor de eerste 4 maanden van 1949. Het peil van 1938 werd dus bereikt.

Samenstelling van in- en uitvoer naar de graad van bereiding der goederen.

De economie der Belgisch-Luxemburgse Unie wordt voornamelijk gekenmerkt door haar industriële ontwikkeling. Betrekkelijk arm aan grondstoffen bestond haar invoer dan ook, in normale periode, hoofdzakelijk (55 pCt in 1938¹⁾) uit ruwe of eenvoudig bewerkte producten. De Unie heeft er alle belang bij, ten einde haar industrie op dreef te houden, de invoer van afgewerkte producten tot een minimum te beperken. De na-oorlogse economische omstandigheden vereisten echter een grotere invoer van voedingsmiddelen voor de bevolking en van hoogst noodzakelijke fabrikaten voor het herstel der door de oorlog ontredde economie (o.a. restauratie van het verkeersapparaat en de bedrijfsuitrusting).

Aldus stellen we vast, dat het aandeel der fabrikaten in de totale invoer van 1946 gestegen was van 22,77 pCt in 1936-'38 tot 35,11 pCt, dat der voedingsmiddelen van 20,20 pCt tot 24,86 pCt, terwijl het aandeel der grondstoffen en eenvoudig bereide producten gedaald was van 55,11 pCt tot 39 pCt. In het belang van de industrie en de economische ontwikkeling van het land moest getracht worden om de vooroorlogse verhoudingen te benaderen. Geleidelijk werd die weg opgegaan, zodat voor de eerste 4 maanden van 1949 de invoer van grondstoffen opgedreven was tot 45,33 pCt en de invoer van fabrikaten beperkt tot 29,90 pCt (zie tabel I).

Wat de uitvoer betreft, dient een omgekeerde verhouding nagestreefd. De gunstige ontwikkeling in België en de algemene toestand in de wereld heeft toegelaten, dat het percentage der fabrikaten in het totaal van de uitvoer is kunnen opgedreven worden van 48,52 pCt, in 1936-'38 tot meer dan 60 pCt gedurende de jaren 1946, 1947 en 1948. Dit percentage bedroeg voor de eerste 4 maanden van 1948: 67,25 pCt.

Bij een vergelijking van de productie-indices en de volume-indices van de buitenlandse handel op basis 1938 = 100, kan het volgende vastgesteld worden. Voor 1948 bedraagt de volume-index van de totale uitvoer: 91, terwijl de gemiddelde productie-index voor hetzelfde jaar 111 belooft.

De mogelijkheid van een dergelijke dispariteit is mijns inziens gedeeltelijk te verklaren uit de hierboven beschreven gunstige verhoudingen in de structuur van België's uitvoer, afgewogen volgens de graad van bereiding der producten.

Uitvoer volgens bedrijfstakken.

In tabel II wordt een overzicht verstrekt van de uitvoer der vijf belangrijkste takken van de Belgisch-Luxemburgse industrie. Het is vooral in dit verband, dat belangrijke verschuivingen kunnen waargenomen worden, welke een delicaat probleem vormen in de economische ontwikkeling van het land.

¹⁾ Deze en volgende percentages met betrekking tot de in- en uitvoer zijn berekend naar de waarde van de goederen.

Tabel I

Samenstelling van in- en uitvoer naar de graad van bereiding der goederen in pCt.

Invoer					
Afdelingen	1936-'38	1946	1947	1948	Eerste 4 mnd. 1949
Voedingsmiddelen en dranken	20,20	24,86	23,07	26,85	23,22
Ruwe, of eenvoudig bereide producten	55,11	39,00	39,76	40,59	45,33
Fabrikaten	22,77	35,11	35,79	31,43	29,90
Uitvoer					
Afdelingen	1936-'38	1946	1947	1948	Eerste 4 mnd. 1949
Voedingsmiddelen en dranken	5,34	3,11	2,89	3,56	3,09
Ruwe, of eenvoudig bereide producten	44,71	35,00	32,96	28,73	29,24
Fabrikaten	48,52	61,34	63,42	67,34	67,25

Tabel II.

Uitvoer van de vijf belangrijkste nijverheidstakken.

(in mln frs)

Nijverheidstakken	Maand-gemiddelde 1937	Maand-gemiddelde 1947	Maand-gemiddelde 1948	Maandgemiddelde eerste 4 maanden 1949
A. <i>Metallurgie en metaalverwerkende nijverheid:</i>				
1. onedele metalen en werken daarvan	759	2.105	3.130	3.914
2. machines en toestellen	630	1.633	2.408	2.898
3. vervoermaterieel	76	344	459	505
B. <i>Textielproducten:</i>	53	128	263	511
C. <i>Chemische en aanverwante producten:</i>	468	962	1.139	1.224
D. <i>Minerale producten:</i>	154	521	557	623
E. <i>Ceramiek- en glaswaren:</i>	193	409	382	262
	51	179	145	151
Totaal (A t/m E)	1.625	4.176	5.373	6.174
Totaal van de uitvoer:	2.126	5.138	6.168	6.838

(In pCt van de totale uitvoer:)

A. <i>Metallurgie en metaalverwerkende nijverheid:</i>	35,7	41,0	50,7	57,1
1. onedele metalen en werken daarvan	29,6	31,8	39,0	42,4
2. machines en toestellen	3,6	6,7	7,4	7,3
3. vervoermaterieel	2,5	2,5	4,3	7,4
B. <i>Textielproducten:</i>	22,0	18,7	18,5	17,9
C. <i>Chemische en aanverwante producten:</i>	7,7	10,1	9,4	9,1
D. <i>Minerale producten:</i>	9,0	6,0	6,2	3,8
E. <i>Ceramiek- en glaswaren:</i>	2,4	8,5	2,3	2,2
Totaal (A t/m E)	76,3	81,3	87,1	90,1

De metaal- en metaalverwerkende industrie en de textielnijverheid leveren het leeuwenaandeel in België's export. In 1937 vertegenwoordigden zij samen 57,7 pCt, in 1947: 59,7 pCt; in 1948: 69,2 pCt; en gedurende de eerste 4 maanden van 1949: 75 pCt van de totale uitvoer.

In dit geheel is het aandeel van de metaal- en metaalverwerkende nijverheid echter bestendig gestegen, terwijl het percentage van de textielnijverheid gedurende de laatste jaren onder de vooroorlogse verhouding is gebleven.

Inderdaad, de metaal- en metaalverwerkende industrie met 35,7 pCt van de export in 1937, had voor de eerste 4 maanden van 1949: 57,1 pCt van het totaal bereikt, na een continue stijging gedurende de voorgaande jaren. In deze groep heeft de industrie der machines, toestellen en technisch materieel haar aandeel in vergelijking met 1937 zien verdubbelen. Het aandeel van het vervoermaterieel is zelfs verdriedubbeld (zie tabel II).

De textielnijverheid daarentegen zag haar aandeel slinken van 22,0 pCt in 1937 tot 17,9 pCt gedurende de eerste 4 maanden van 1949.

De merkwaardige toeneming van de export van metaalproducten en van machines en vervoermaterieel is natuurlijk een gevolg van de algemene schaarste van en de vraag naar metaalproducten en uitrustingsgoederen. Het grootste gedeelte van deze groep bestaat uit kapitaalgoederen,

welke onder de Angelsaksische benaming van „hard goods” kunnen gerangschikt worden in tegenstelling met de minder begeerde consumptiegoederen of „soft goods”.

Op dit terrein liggen juist de struikelstenen van het Belgische exportprobleem. De verschuiving van ons exportzwaartepunt naar sectoren, die uiteraard zeer conjunctuurgevoelig zijn, is een gevaar voor de toekomst, terwijl in de huidige periode het vooral de nijverheidstakken der consumptiegoederen (w.o. de textielnijverheid) zijn, welke reeds met een terug opdagende werkloosheid te kampen hebben. De wanverhouding in de export tussen kapitaalgoederen en consumptiegoederen dient dus met alle middelen bestreden te worden.

In- en uitvoer volgens landen van herkomst of van bestemming der goederen.

In tabel III geven wij de procentuele verdeling van in- en uitvoer volgens de bijzonderste geografische gebieden voor de jaren 1936-'38, 1947, 1948 en de eerste 4 maanden van 1949.

Wanneer wij een rangschikking opstellen der voornaamste landen van in- en uitvoer in 1936-'38 en 1948 wordt volgend resultaat verkregen: (rangschikking gesteund op het percentage van ieder land in de totale in- of uitvoer).

Invoer			Uitvoer		
1936-1938		1948	1936-1938		1948
1. Frankrijk	13,2	1. Ver. Staten	17,9	1. Frankrijk	16,8
2. Duitsland	11,4	2. Ver. Koninkrijk	9,7	2. Ver. Koninkrijk	13,9
3. Ver. Staten	8,7	3. Frankrijk	8,7	3. Nederland	11,6
4. Nederland	8,7	4. Nederland	8,2	4. Duitsland	11,2
5. Ver. Koninkrijk	8,3	5. Scandinafse landen	7,9	5. Ver. Staten	7,4
6. Belgisch Kongo	7,9	6. Belgisch Kongo	7,3	6. Scandinafse landen	4,4
7. Oost-Europa	7,0	7. Duitsland	5,9	7. Oost-Europa	4,2
8. Argentinië	5,4	8. Oost-Europa	4,3	8. Argentinië	3,3
9. Scandinafse landen	3,3	9. Argentinië	4,2	9. Belgisch Kongo	1,5
				1. Nederland	15,5
				2. Scandinafse landen	9,4
				3. Frankrijk	9,3
				4. Ver. Koninkrijk	9,0
				5. Ver. Staten	6,0
				6. Argentinië	5,2
				7. Duitsland	4,6
				8. Oost-Europa	4,3
				9. Belgisch Kongo	3,8

Tabel III.

Procentueel aandeel van de voornaamste landen in de totale in- en uitvoer.

Landen	Invoer				Uitvoer			
	1936-1938	1947	1948	eerste 4 mnd. 1949	1936-1938	1947	1948	eerste 4 mnd. 1949
Duitsland	11,4	2,7	5,9	7,3	11,2	1,5	4,6	10,6
Scandinaafse landen	3,3	6,3	7,9	8,8	4,4	12,3	9,4	10,0
Frankrijk	13,2	11,3	8,7	9,6	16,8	12,4	9,3	5,9
Oost-Europa	7,0	2,9	4,3	2,2	4,2	2,7	4,3	5,8
Nederland	8,7	5,9	8,2	7,9	11,6	12,8	15,5	13,6
Ver. Koninkrijk	8,3	9,2	9,7	9,0	13,9	9,8	9,0	9,3
Ver. Staten	8,7	26,5	17,9	17,6	7,4	4,4	6,0	6,5
Argentinië	5,4	3,3	4,2	4,6	3,3	3,0	5,2	1,8
Belgisch Kongo	7,9	7,3	7,3	8,2	1,5	2,3	3,8	4,4

Hieruit blijkt duidelijk, welke belangrijke verschuivingen hebben plaats gehad in vergelijking met de vooroorlogse periode.

Wat de invoer betreft, zijn de twee voornaamste feiten: de Verenigde Staten welke zich als voornaamste invoerland hebben opgedrongen en Duitsland, dat van de tweede plaats naar de zevende is teruggevallen.

De invoer uit Frankrijk, Oost-Europa en Argentinië is verder relatief het sterkst gedaald.

Nederland en Belgisch Kongo behouden ongeveer dezelfde plaats, terwijl het belang van de Scandinaafse landen en het Verenigde Koninkrijk als invoerlanden is toegenomen.

In de uitvoercijfers kunnen volgende bewegingen worden waargenomen: een sterke achteruitgang in de uitvoer naar Duitsland (van 11,2 pCt tot 4,6 pCt), naar Frankrijk (van 16,8 pCt tot 9,3 pCt) en naar het Verenigd Koninkrijk (van 13,9 pCt tot 9 pCt), met daartegenover een belangrijke toeneming naar de Scandinaafse landen van 4,4 pCt tot 9,4 pCt, naar Nederland (van 11,6 pCt tot 15,5 pCt) en naar Belgisch Kongo (van 1,5 pCt tot 3,8 pCt).

De overige beschouwde landen, nl.: Verenigde Staten, Oost-Europa en Argentinië behouden ongeveer hun zelfde positie in het geheel.

Over de oorzaken van deze verschuivingen willen we in het bestek van dit artikel geen beschouwingen wijden. Het is ten andere een overbekend feit, dat over het algemeen de financiële moeilijkheden en het bilateralisme het verloop van de buitenlandse handel van een land beheersen.

In verband met deze financiële zijde van het handelsprobleem, geven wij tenslotte nog de handelsbalans der Belgisch-Luxemburgse Economische Unie volgens monetaire zônes in 1948.

Handelsbalans volgens monetaire zônes in 1948.

(in mln frs)

Zônes	Invoer	Uitvoer	Saldo
Dollar-zône	29.416	13.370	— 16.046
Sterling-zône	15.275	14.326	— 949
Frankrijk en gebieden	8.109	8.117	+ 8
Nederland en gebieden	8.266	11.938	+ 3.672
Belgisch Kongo	6.413	2.853	— 3.560
Oost-Europa	4.858	4.257	— 601
Scandinaafse landen	6.861	7.056	+ 195
Andere Europese landen	6.903	8.559	+ 1.656
Andere landen	1.317	3.544	+ 2.227
	87.418	74.020	— 13.398

Er kan voornamelijk uit afgeleid worden:

1. het belangrijk nadelig saldo tegenover de dollar-zône;
2. de sterke crediteurpositie tegenover Nederland;
3. een licht nadelig saldo tegenover de Sterlingzône en Oost-Europa;
4. het belang van Belgisch Kongo als invoerland;
5. de gunstige verhoudingen tegenover de overige landen.

Brussel.

W. VAN WAELVELDE.

EFFICIENCY-OPLEIDING.

De belangstelling voor het efficiency- en organisatie-onderzoek is ook in ons land in de laatste jaren sterk toegenomen. Het is niet te ontkennen, dat het aantal deskundige krachten, dat op dit gebied beschikbaar is, onvoldoende is om de systematische efficiencyverbetering van een belangrijk deel van het bedrijfsleven en van de overheidsorganisaties met kracht ter hand te kunnen nemen. Er zullen daartoe nieuwe krachten moeten worden opgeleid en die opleiding moet op gedegen grondslagen worden opgebouwd, want de praktijk heeft duidelijk bewezen, dat efficiency-arbeid, uitgevoerd door niet-deskundigen, maatschappelijk (sociaal en economisch) een ernstig gevaar is.

Het technisch en economisch universitair onderwijs zal zich in deze richting ook zeker nog verder moeten ontwikkelen. Het universitair onderwijs zal echter op dit gebied steeds te kampen hebben met de bijzondere moeilijkheid, dat juist voor deze opleiding een bepaalde bedrijfservaring en kennis van de bestaande werkverhoudingen in de bedrijven eigenlijk onmisbaar is om haar met vrucht te kunnen volgen. Bij de studenten is deze kennis van het bedrijfsleven nu eenmaal onvoldoende en zij, die een aantal jaren in het bedrijf of bij een overheidsinstantie hebben gewerkt, kunnen zich gewoonlijk niet gedurende langere tijd aan hun werk onttrekken om een dergelijke opleiding te gaan volgen.

Bij de organisatie van de opleiding zal men zich een duidelijk beeld moeten vormen voor welke plaatsen in het bedrijfsleven men deze nieuwe krachten moet opleiden. Daarbij is het nl. nog een open vraag, of men de weg zal moeten kiezen om in elk bedrijf één of meer organisatiespecialisten te vormen; veel beter zou het zijn als men de verantwoordelijke medewerkers in het bedrijf zelf het vereiste inzicht in deze problemen zou kunnen geven, zodat zij zich bij de uitvoering van hun leidende taak mede op deskundige wijze zouden kunnen richten op de meest efficiënte organisatie van de eigen arbeid en van de arbeid hunner ondergeschikten. Het organiseren van een bedrijf is immers geen zelfstandige taak, die naast het leiden van het bedrijf staat; het organiseren is een integrerend deel van het leiden en daarom is verheffing van het kennisniveau van de leiders op dit gebied zo belangrijk.

Omtrent de moderne methoden van efficiency-onderzoek bestaan nog vele en ernstige misvattingen. Velen menen, dat een zekere speurzijn, gecombineerd met een behoorlijke dosis gezond verstand, voldoende is om dit werk met succes uit te voeren. Zij, die deze overtuiging zijn toegedaan, hebben de moderne ontwikkeling van de efficiency-arbeid niet gevolgd. Men kan bij de huidige stand van zaken op het gebied van het efficiency-onderzoek geen verantwoord werk verrichten zonder een nauwkeurige kennis van het gehele arsenaal van technieken en methoden, dat de efficiencydeskundigen ten dienste staat. Deze technieken en methoden moet men leren en in het

gebruik daarvan moet men zich door grondige oefening ervaring verschaffen. Dat geldt niet alleen voor degenen, die deze methoden en technieken dagelijks in de praktijk moeten toepassen, dit geldt evenzeer voor degenen, die leiding moeten geven aan deze arbeid en dat zijn de mensen, die de leidende functies in de bedrijven vervullen.

Grondige kennis van deze methoden en technieken is echter alleen zeker niet voldoende om op het gebied van het efficiency-onderzoek zelfstandige arbeid te verrichten. De zienswijze op deze problemen, het inzicht in de veelzijdige samenhang in de organisatie van het bedrijf moet worden gevormd en ontwikkeld. Het stellen van de juiste diagnose is ook in het efficiencywerk de moeilijkste arbeid en ook de systematiek van dit werk moet worden geleerd.

In kringen van deskundigen is het een algemeen bekend verschijnsel, dat bedrijfsleiders, die zich tot een organisatiedeskundige richten voor de oplossing van een bepaalde moeilijkheid in het bedrijf, de kern van het probleem, waar het om gaat, slechts zeer zelden op de juiste wijze weergeven.

De opleiding op het gebied van organisatie- en efficiency-onderzoek moet zich daarom richten op:

a. zuivere probleemstelling in organisatorische vraagstukken;

b. opleiding en oefening in de technieken en methoden, die bij het efficiencywerk kunnen worden toegepast.

Het is zeer gewenst, indien degenen, die in deze richting worden opgeleid, hun theoretische opleiding bijv. gedurende één dag per week ontvangen en daarnaast de overige dagen van de week in het bedrijf werkzaam zijn.

Dit vak kan ook niet geleerd worden in een schoolse cursus. Een grote mate van zelfwerkzaamheid van de cursisten, ruime gelegenheid tot oefeningen, het gebruik van films op het gebied van arbeidsanalyse, zijn in deze opleiding onmisbaar. Deze opleiding kan ook niet gegeven worden door vaste leraren, alleen zij, die over ruime praktijkervaring beschikken, kunnen bij dit werk leiding geven.

De organisatie-adviseurs vertonen op het ogenblik grote bereidheid om in deze richting hun medewerking te verlenen. Steeds meer wint de gedachte veld, dat, althans in bedrijven van enige omvang, de huisarts op het efficiencygebied bij voorkeur aan het bedrijf moet zijn verbonden; de taak van de organisatiedeskundige wordt dan meer vergelijkbaar met die van de medische specialist. Het werk van de organisatie-adviseur zal daardoor productiever zijn en zal meer efficiënt kunnen worden georganiseerd. Er zal dan veel minder tijd verloren gaan om aan onvakkundigen op dit gebied in de bedrijven allerlei zaken uit te leggen, die voor iedere vakkundige vanzelf spreken. Wil de efficiencygedachte zich werkelijk in snel tempo verbreiden, dan moet deze gedachte zich als een olievlek uitbreiden over het gehele bedrijfsleven en dat wordt alleen bereikt als er algemeen meer begrip en inzicht in deze materie wordt verkregen in alle geledingen van onze maatschappij.

Als het inderdaad zou gelukken om de tegenwoordige medewerkers, dus de toekomstige leiders van de bedrijven, grondige kennis op dit gebied bij te brengen, dan zou het nut van het organisatie- en efficiency-onderzoek verveelvoudigd worden. Het is immers niet te ontkennen, dat zij, die over een uitgebreide ervaring in het eigen bedrijf beschikken, veel directer en veel beter resultaat op efficiencygebied zouden bereiken dan de outsider, indien zij slechts zouden beschikken over een belangrijk deel van de kennis, waarover de specialist beschikt.

Onze grote bedrijven worden thans alle bedreigd door het gevaar, dat zij zullen worden overwoekerd door de specialisten op het gebied van personeelbeheer, psychologie, psychotechniek, arbeidsanalyse, enz. De bevoegdheid en verantwoordelijkheid van deze specialisten is veelal slecht afgebakend; zij hebben deels een adviserende taak, maar daarnaast hebben zij ook een zekere eigen

verantwoordelijkheid. De leidende mensen in het bedrijf kunnen in de meeste gevallen het werk van deze specialisten niet beoordelen, daaraan in ieder geval geen leiding geven. Men heeft het spottenderwijze wel eens zo uitgedrukt, dat de verantwoordelijke leiders geleidelijk aan de verkeersagenten worden, die het verkeer van en tussen die specialisten in hun afdeling moeten regelen en die botsingen tussen de specialisten moeten voorkomen, hetgeen zoveel tijd vergt, dat zij geen tijd meer overhouden om werkelijk te leiden.

Op deze ontwikkeling moet noodzakelijkerwijze een reactie volgen. Als men echter de voordelen wil behouden, die de nieuwe onderzoeksmethoden bieden, dan is dat alleen mogelijk als het kennisniveau van de verantwoordelijke leiders op het gebied van het moderne bedrijfsbeheer wordt opgevoerd tot een zodanige hoogte, dat deze leiders zelf met deskundigheid kunnen beoordelen, wanneer en in hoeverre zij gebruik moeten maken van de medewerking van de gespecialiseerde adviserende instanties in het bedrijf.

Men moet maar eens onderzoeken hoeveel mensen en instanties er tegenwoordig in het eigen bedrijf aan te pas komen als een fabrieksbaas uit zijn afdeling een muurtje, dat geen dienst meer doet en dat iedere dag als een obstakel in de weg staat, wil laten verwijderen.

De plannen voor een vierjarige opleiding op basis van één cursusdag per week verkeren thans in een vergevorderd stadium. Nog in de loop van dit jaar zal daarmee een, zij het nog bescheiden, begin worden gemaakt. De verdere ontwikkeling hangt af van de wijze, waarop het bedrijfsleven op deze eerste beperkte poging zal reageren.

Als ook de technische en economische hogescholen in deze richting een bijdrage zouden kunnen leveren door aan de afgestudeerden de gelegenheid te bieden zich gedurende de uitoefening van de praktijk op dit gebied verder te bekwamen, dan zou dat zeer belangrijk zijn.

Het schijnt ons toch voor deze tijd geen overdreven eis als men verlangt, dat ingenieurs en economen althans bekend zijn met de methoden van arbeidsanalyse, werkclassificatie, prestatie-meting, sociaal bedrijfsbeheer en nog tal van andere typische efficiencyvraagstukken, maar het schijnt wel, dat de overbelaste studieprogramma's deze nuttige last niet meer kunnen dragen.

Blijkbaar wordt de dwingende noodzaak van de ontwikkeling in deze richting in het bedrijfsleven zelf nog niet algemeen gevoeld, want een krachtige roepstem van het bedrijfsleven om de vorming van jongere krachten meer in deze richting te stuwen, werd tot nu toe niet gehoord.

Een goed geleide vorming van jongeren buiten universitair verband zou tenslotte ook een oplossing kunnen brengen voor de jongeren van ongeveer 23 tot 25 jaar, speciaal voor de gedemobiliseerden. Zij hebben door de oorlogsomstandigheden een zeer gebrekkige middelbare opleiding gehad; door militaire dienstplicht is hun de kans op een universitaire opleiding ontgaan. Zij zijn thans te oud om met de studie te beginnen, maar zij zullen binnen weinige jaren hun arbeidskrachten moeten aanbieden in concurrentie met jongeren, die onder meer normale omstandigheden zijn opgeleid en opgegroeid. Daarom bestaat er naast het probleem van de 50-jarigen een probleem van de 23- tot 25-jarigen. Niwipakketten en rimboekisten zijn prachtig voor de jongens zolang zij in dienst zijn, maar vorming in overeenstemming met hun capaciteiten, opdat zij een waardige plaats in de maatschappij zullen kunnen innemen; is een dwingende eis voor de jongeren, die behoren tot deze categorie.

Amsterdam.

A. M. GROOT.

ENKELE OPMERKINGEN OVER HET HANDELS- EN BETALINGSVERKEER MET DUITSLAND.

Het doel van dit artikel is, enig inzicht te geven in het verkeer met een onzer belangrijkste handelspartners, Duitsland. Dit verkeer omvat zowel de handel als de diensten; het is verbonden aan een betalingsprobleem, dat tegelijkertijd een valutavraagstuk is. Bij gebrek aan diverse gegevens kan het onderstaande slechts als een inleiding worden beschouwd.

De veranderingen — even zovele bemoeilijkingen —, welke zich na de oorlog in het verkeer tussen Nederland en Duitsland voordeden, waren ingrijpend.

In de eerste plaats werd na de beëindiging der vijandelijkheden een vredesverdrag niet gesloten, hetgeen twee consequenties met zich bracht: handel met Duitsers was „trading with the enemy”; de goederen resp. hún tegenwaarde waren „enemy property”. De oplossing voor deze moeilijkheden werd gevonden in geallieerde organen, nl. Joint Export/Import Agency (JEIA), Office du Commerce Extérieur (Oficómex) en Sovjetische Militair Administration Deutschland (SMAD), die als handelspartners optraden van speciale organen in het buitenland, aan welke de handel met Duitsland was toegestaan, nl. hier te lande de Trustmaatschappij voor de handel van Nederland met het Buitenland N.V., in België de Office de Récupération Economique, enz. De contracten, met de Bizône gesloten, bepaalden bovendien, dat de „title” der goederen overging bij het passeren van de grens.

Een tweede verandering lag in de verdeling van Duitsland in vier zônes, met een afzonderlijk bestuur en een zelfstandige economie. De betekenis hiervan wordt duidelijk wanneer men bedenkt, dat de na-oorlogse handel, op zichzelf reeds bemoeilijkt door bilateraal verkeer, thans in plaats van met één met vier zônes te maken had ¹⁾.

Een derde lag in de wijze van betaling. De Mark was als internationaal betaalmiddel ongeschikt, ten eerste vanwege de chaotische toestand der financiën en voorts uit hoofde van de omstandigheid, dat het Duitse prijspeil zich niet aan de wereldmarkt had aangepast. Ook de gulden had zijn karakter van internationaal betaalmiddel verloren. Gefactureerd werd daarom in dollars en in beperkte mate ook in £ sterling.

Er waren voor iedere transactie dus twee verrekeningen nodig: één in Duitsland, nl. \$ tegen Mark met een variabele omrekeningskoers om van de wereldmarktprijs tot het Duitse prijspeil te komen, en één in Nederland, nl. \$ tegen gulden door storting op een „offset account”, gevoerd bij De Nederlandsche Bank, tegen een vaste omrekeningskoers van 2,653.

Enige vereenvoudigingen zijn in de loop van de tijd aangebracht: het is thans mogelijk in guldens te factureren en de geldsanering in West-Duitsland heeft een vaste omrekeningskoers van \$ 0,30 per Mark gebracht, waarvan in uitzonderingsgevallen kan worden afgeweken.

Een vierde verandering is het aanvankelijk geheel uitvallen van de inkomsten uit het scheepvaart-, haven- en Rijnverkeer en de rentedienst. Dat dit op het handelsverkeer van grote invloed moest zijn, blijkt uit de cijfers van onze betalingsbalans met Duitsland van vóór de oorlog. Deze waren in 1938:

(in mln guldens)			
Exporten	143	Importen	317
Interest & dividenden	41	Andere posten	34
Scheepvaart-, transito-, Rijnvaart- en haven- diensten	99		
Andere posten	33		
Totaal	316	Totaal	351

¹⁾ Deze vier zônes werden vrij spoedig tot drie, daarna tot twee teruggebracht.

Al deze veranderingen hadden een nadelige invloed op de omzet. Centralisatie van de handel vermindert het totale volume. De zône-indeling bracht afzonderlijke handelsovereenkomsten, die ieder voor zich in evenwicht moesten zijn. De bedreiging van verrekening van een nadelig saldo op een dezer balansen leidde tot een minutieuze beoordeling van de urgentie der transacties, het beruchte probleem der „essentials” en „non-essentials”. Het wegvallen van baten uit diensten en rente verminderde in sterke mate onze import.

De omvang van het Duitse goederenverkeer wordt weergegeven in de volgende cijfers over het jaar 1938, waarin de invloed van de oorlogsvoorbereidingen in Duitsland zich reeds deed gelden.

	Invoer	Uitvoer	Saldo
	(in mln Mark)		
Totaal	5.449	5.256	— 193
waarvan:			
Europa	2.966	3.665	+ 699
Nederland	197	447	+ 250

Hieruit blijkt niet alleen hoe groot het aandeel van Europa en Nederland in de handel met Duitsland was, maar ook — gezien het belangrijke uitvoersaldo van ca M. 700.000.000 met de Europese landen —, welk nadeel een bilateraal verkeer voor de uitvoer van dit land moet hebben.

Over 1948 zijn gegevens voor geheel Duitsland niet beschikbaar. Ik moet mij daarom beperken tot die van de Brits-Amerikaanse zône, welk gebied voor ons land overigens het belangrijkste is. De betreffende gegevens zijn gepubliceerd als „Monatliche Aussenhandelsstatistik des Vereinigten Wirtschaftsgebietes”. Er dient op te worden gewezen, dat Reichsmark (vóór de geldsanering) en Deutsche mark (na de geldsanering), ofschoon ongelijksoortige grootheden, zijn samengeteld.

	Invoer	Uitvoer	Saldo
	(in mln Rm of Dm)		
Totaal	3.163	1.816	— 1.346
waarvan:			
Amerika	1.838	130	— 1.708
Verenigde Staten	1.573	101	— 1.472
Europa	895	1.526	+ 630
Nederland	122	224	+ 102
Indonesië	14	3	— 11
Nederl. Amerika	0,5	0,2	— 0,3

Ten opzichte van het exportoverschot naar Europa kan nog worden opgemerkt, dat het is samengesteld uit uitvoeroverschotten naar 12 landen met M. 836 mln en invoeroverschotten van 14 landen met M. 208 mln.

Ook hier ziet men dus het enorme belang, dat Duitsland als leverancier bij Europa heeft (met welks landen het zelfs in 1948 nog een belangrijk uitvoersaldo had), de bedreiging van deze handel door het bilaterale verkeer en de haast wanhopige positie ten opzichte van Amerika.

Bezien wij thans de cijfers van het goederenverkeer van Nederland met geheel Duitsland, waarvan de Nederlandse statistiek het volgende beeld geeft:

	Invoer	Uitvoer	Saldo
	(in mln guldens)		
1938	317	143	— 174
1947	96	57	— 39
1948	267	159	— 108

Voor 1938 stemmen de Nederlandse cijfers met die van de Duitse statistiek, de Mark op basis van 70 cent omgerekend, vrijwel overeen. Voor 1948 ontbreekt een vaste verhouding tussen Mark en gulden. De Duitse statistiek

vermeldt als uitvoerwaarde, behalve de waarde in Marken tevens de dollarwaarde, zijnde ca \$ 72.000.000 hetgeen zou uitkomen op een Markkoers van ca 90 cent. Dit is mogelijk in verband met de variabele Markkoers ten opzichte van de dollar.

Vermindert men nu de Nederlandse bedragen voor geheel Duitsland met die van de Bizone, dan zou het verschil het goederenverkeer met de Russische en Franse zones moeten opleveren. Onze import uit die gebieden zou dan f 77 mln, onze export f 63 mln bedragen, waaruit een importsaldo van f 14 mln zou resulteren. Ik acht deze cijfers veel te hoog ²⁾ en het bestaan van een dergelijk importsaldo onwaarschijnlijk. De handelsovereenkomst met de Russische zone is gebaseerd op evenwicht, hetwelk door de „swing” op de „offset account” wordt bewaard; ditzelfde geldt voor de Franse zone.

Wat hiervan ook zij, wij zullen met een importsaldo ten opzichte van de Trizone moeten rekenen en de vraag rijst, in hoeverre dit door andere posten wordt goedgemaakt.

De Franse zone heeft ons uit hoofde van het dienstenverkeer een bate opgeleverd. Er is in 1948 tevens een begin gemaakt met het vervoer via onze havens naar de Bizone. Daartegenover staat echter, dat ons niet onbelangrijke bedragen in rekening zullen zijn gebracht voor het transitoverkeer per spoor via Duitsland. Het resultaat moet daarom voor ons land in hoge mate onbevredigend zijn.

Alles tezamen genomen moet de betalingsbalans met West-Duitsland een passief saldo aanwijzen. Dit saldo is overigens niet identiek met onze dollarverplichting resp. onze valutaverplichting jegens dit gebied.

In de eerste plaats had Nederland enige — zij het tijdelijke — verlichting uit hoofde van de Marshall-hulp ten bedrage van \$ 8.500.000.

Vervolgens geschieden niet alle betalingen via „offset account”. De goederen, welke vallen onder „category A” ³⁾ zijn ten dele in dollars, ten dele in £ sterling betaald. Enige aanwijzing hieromtrent vindt men in het „Report” van de JEIA over 1948. Zo blijkt, dat Groot-Brittannië in diverse landen, waaronder het onze, groenten, zaden, vis en kunstmest ten behoeve van de Bizone heeft gekocht. Een specificatie ontbreekt echter. Omgekeerd ontving Nederland hout uit de Bizone, dat in £ sterling moet zijn betaald.

Tenslotte geeft de goederenstatistiek onvoldoende inzicht in het transitoverkeer.

Het belang van de handel met Duitsland kan ook worden beoordeeld naar de aard der over en weer geleverde goederen. Hieronder volgt een opgave uit de goederenstatistiek der Bizone over 1948 van de posten boven M. 3 mln, welke vervolgens ten dele zijn samengetrokken.

Invoer uit Nederland.

(in mln Mark)

Fische u. Fischzubereitungen	3,4
Walöl	13,8
Nicht ölhaltige Sämereien	5,1
Kartoffeln u. Küchengewächse	47,9
Margarine u. ähnliche Speisefette	10,8
Kunstseide auch gezwirnt	3,—
Zinn roh, alt, u.-Legierungen	4,8
Sonstige Halbwaren	4,3

Uitvoer naar Nederland.

(in mln Mark)

Steinkohlen, Braunkohlen	65,7
Bau- u. Nutzholz (Schnittholz)	10,9

²⁾ In de Nederlandse statistiek is het verkeer met de geallieerde bezettingslegers begrepen.

³⁾ D.w.z. de goederen, welke de geallieerden aankopen ter vermindering van „unrest and disease”.

Zement	3,8
Gewebe u. dgl. aus Baumwolle	16,2
Roheisen, Stahlröhren, Stab- u. Formeisen, Blech/Draht aus Eisen usw.	52,5
Kraftfahrzeuge	14,2
Elektr. Erzeugnisse	7,2

’ Beschouwt men deze posten uit het gezichtspunt van „essentials” en „non-essentials”, dan valt een vergelijking zeker ten gunste van ons land uit ⁴⁾. Ik acht deze onderscheiding echter onjuist en in hoge mate nadelig voor de ontwikkeling van het handelsverkeer in het belang van beide landen. Daarom moge ik met de volgende conclusies eindigen:

de door ons land geleverde levensmiddelen zijn van groot belang voor de bewoners van het dichtbevolkte West-Duitsland. Zij zijn evenzeer onmisbaar voor de productie als grondstoffen. Zij hebben bovendien een beslissende betekenis als prijsregulator op de bizonale productie van land- en tuinbouwproducten;

de door ons ingevoerde goederen zijn als grondstoffen en halffabrikaten zonder twijfel ten goede gekomen aan onze exporterende industrie. Zij vormen aldus tevens enig tegenwicht tegen het ongetwijfeld passieve saldo der betalingsbalans;

uitbreiding van het verkeer tussen beide landen is gewenst; zij is slechts mogelijk, indien wederzijds met het criterium „essentials” en „non-essentials” als beslissende factor wordt gebroken.

⁴⁾ Men vergeete bovendien niet, dat ons land tal van grondstoffen in transitio heeft geleverd, afkomstig uit diverse landen en betaald overeenkomstig de betalingsregelen met die landen.

Amsterdam.

Mr H. F. VAN MEER.

BOEKBESPREKING.

Recente aspecten van het Werkgelegenheidsvraagstuk in Noord-Brabant, Economisch-Technologisch Instituut voor Noord-Brabant, Tilburg, Mei 1949.

Zowel op korte termijn als op lange termijn bezien biedt het werkgelegenheidsprobleem momenteel in Nederland belangrijke aspecten. De door de tweede wereldoorlog noodzakelijk geworden omschakeling van het productieapparaat en de zeer snelle bevolkingsontwikkeling roepen problemen op, waarvan de draagwijdte op dit ogenblik nog nauwelijks kan worden overzien. Om een zo duidelijk mogelijk inzicht te krijgen in de huidige situatie op de arbeidsmarkt en in de daarin voor de naaste toekomst te verwachten veranderingen is het noodzakelijk tot uitgebreide economisch-statistische onderzoeken over te gaan en reeds thans zijn vele instanties en instituten op dit terrein werkzaam. Niet in de laatste plaats zullen tot dit doel regionale onderzoeken een waardevolle bijdrage kunnen leveren.

Het Economisch-Technologisch Instituut voor Noord-Brabant levert met het onderzoek betreffende „Recente aspecten van het Werkgelegenheidsvraagstuk in Noord-Brabant” een eerste rapport over de situatie in deze provincie. De vraagstelling, welke tot het onderzoek heeft geleid, luidde: „Hoe staat het in Noord-Brabant met de ontwikkeling der werkgelegenheid? Welke ontwikkelings-tendenties vertoonde met name de industriële vraag naar arbeid in de na-oorlogse jaren? In hoeverre wijzen deze tendenties, gezien het niveau der arbeidsproductiviteit en de regionale groei der bevolking, op een bevredigende oplossing van het Noord-Brabantse werkgelegenheids-vraagstuk?”

Blijkens deze vraagstelling bevat het rapport een analyse van het verloop der werkloosheid in de na-oorlogse jaren

(het korte termijnprobleem) en wordt tevens aandacht geschonken aan het probleem in verband met de te verwachten bevolkingsgroei (het lange termijnprobleem).

Bij de behandeling van het eerste probleem wordt opgemerkt, dat, zowel wat het aantal absoluut werklozen, als wat het aantal D.U.W.-arbeiders en wachtgelders betreft, het Brabantse aandeel in de Nederlandse werkloosheid van 1947 op 1948 sterk blijkt te zijn toegenomen. Ten aanzien van de oorzaken hiervan beperkt men er zich in het rapport toe, te wijzen op de vooral gedurende 1948 in de provincie Noord-Brabant sterk verminderde bouwactiviteit. Deze laatste komt vooral tot uiting in het aantal maandelijks in aanbouw komende woningen. Dit aantal daalde in de provincie Noord-Brabant van 1947 op 1948 van 72 tot 47.

Het is vooral hier, dat de behandeling van het probleem enigszins onbevredigend aandoet. Het zou toch voor de hand gelegen hebben de werkloosheid nader te onderzoeken. Niet slechts naar geografische verspreiding, (zoals wel globaal gebeurt, doch ditmaal niet in verband met de bouwactiviteit), doch in de eerste plaats naar de beroepen, waarin de werkloosheid het grootst blijkt te zijn. De hiervoor benodigde gegevens zijn per gemeente beschikbaar. Eerst wanneer aan de hand hiervan is gebleken, dat de werkloosheid bijv. onder de bouwvakarbeiders groter is dan in de andere beroepen, kan men naar de reden hiervan gaan speuren. Bovenstaande kritiek is temeer gerechtvaardigd, omdat uit het verminderen van het aantal woningen, waarvan met de bouw een *aanvang* werd gemaakt, geenszins zonder meer de conclusie mag worden getrokken, dat de *bouwactiviteit* is verminderd. Hierbij spelen nog vele andere factoren een rol, waaronder niet de minst belangrijke is, dat er van overheidswege naar wordt gestreefd om het aantal in uitvoering zijnde woningen te beperken, teneinde tot een sneller gereedkomen van woningen te komen. Ons inziens berust derhalve de conclusie, dat de toegenomen werkloosheid te wijten is aan de verminderde bouwactiviteit, allerminst op een solide basis.

Hoewel in het betoog in het betreffende rapport geen duidelijke scheiding tot uiting komt tussen het probleem op korte en dat op lange termijn menen wij toch, dat als gevolg van de conclusies, waartoe men o.a. ten aanzien van het probleem op lange termijn in dit rapport is gekomen de werkzaamheid van het Economisch-Technologisch Instituut in de provincie Noord-Brabant zal worden bepaald door twee doelstellingen¹⁾:

1. het stimuleren van de werkgelegenheid in Noord-Brabant overeenkomstig de proporties van de toename der beroepsbevolking in dit gewest;

2. het stimuleren van een zodanige geografische spreiding der werkgelegenheid, dat de éenzijdige bevolkingsverplaatsingen metterwoon naar de grote industriële gemeenten geleidelijk gematigd zullen worden, c.q. achterwege blijven.

Ons inziens zijn er tegen deze doelstellingen enkele bezwaren aan te voeren. In het bijzonder getuigt de eerste van een te enge opvatting van het in wezen toch Nederlandse en niet Noord-Brabantse werkgelegenheidsprobleem. Het gaat niet aan om, hetzij een migratie van de ene provincie naar een of meer andere, of van het platteland naar de grotere steden te veroordelen op grond van bepaalde niet-economische overwegingen, indien niet bij voorbaat vaststaat, dat de economische voordelen, welke hieruit ongetwijfeld voortvloeien, geringer zijn dan de uit andere hoofde er mee gepaard gaande nadelen. Met het voorbeeld van een voor de gehele Nederlandse economie zo belangrijk bedrijf als Philips voor ogen, is het toch wel duidelijk, dat de ontwikkeling van bepaalde bedrijven of bedrijfstakken juist door de grote mobiliteit van de factor arbeid mogelijk wordt gemaakt. Iedere beperking van de

natuurlijke migratiebeweging betekent tevens een beperking van de ontwikkelingsmogelijkheden van Nederland in het algemeen en de betreffende gebieden in het bijzonder. Indien er een omvangrijk pendelverkeer is tussen bijv. Eindhoven en omliggende gemeenten dan zou men voor woningen in Eindhoven en niet voor industrie in de omliggende gemeenten.

Met het bovenstaande zijn onze voornaamste bezwaren naar voren gebracht. Aan het verheugende feit, dat provinciale instellingen als de Economisch-Technologische Instituten zich gaan toeleggen op de werkgelegenheidsproblemen in eigen gebied vermogen deze bezwaren uiteraard niet in het minst afbreuk te doen.

Amersfoort.

Drs L. H. KLAASSEN.

AANTEKENING.

DE EXPORTPOSITIE VAN DE ENGELSE VRACHTAUTO-INDUSTRIE.

De eerste wereldoorlog is voor de Engelse vrachtauto-industrie van zeer grote betekenis geweest. De grote vraag naar vrachtauto's, die toentertijd bestond, vormde nl. de basis voor de snelle ontwikkeling dezer industrie in later jaren. Hierdoor was zij in staat om ook gedurende de tweede wereldoorlog militaire vervoermiddelen van allerlei aard op grote schaal te produceren. Totaal werden gedurende de jaren 1939-1944 meer dan 100.000 stuks afgeleverd. Na de oorlog zagen de fabrikanten zich voor het probleem geplaatst om weer naar vredesproductie over te schakelen en die korte tijd, die zij voor de oplossing van dit probleem hebben nodig gehad, vormt, aldus „The Financial Times” van 27 Juni jl. in een supplement, dat geheel aan deze industrie is gewijd, een duidelijk bewijs voor het grote aanpassingsvermogen dezer industrie.

Dit grote aanpassingsvermogen is van veel betekenis voor de exportpositie van deze industrie. Immers, de producent moet aan de verschillende eisen, die in de landen, waarop de export is gericht, bestaan ten aanzien van omvang en gewicht der auto's kunnen voldoen. Voorts zal hij zich aan de veranderingen in de behoeften der verschillende landen moeten aanpassen. De resultaten, die in het kader van de „export drive” werden geboekt, mogen dan ook gunstig worden genoemd. Momenteel wordt ca 50 pCt van de totale productie uitgevoerd, tegen 14 pCt vóór de oorlog. De totale uitvoer in 1948 bedroeg, zoals uit onderstaande tabel blijkt, £ 36,8 mln, terwijl het exportresultaat van de eerste vier maanden van 1949, op jaarbasis berekend, reeds meer dan £ 40 mln bedraagt.

Uitvoer van vrachtauto's in miljoenen £.

Land van bestemming:	1937	1938	1947	1948	1949 ¹⁾
1. Australië	0,7	0,6 ²⁾	1,1 ²⁾	4,9	2,2
2. Unie van Zuid-Afrika	0,7	0,9	2,3	3,6	0,8
3. India en Pakistan ..	0,5	0,2	0,9	2,0	0,9
4. Brits Oost-Afrika ..	—	0,1	0,5	1,8	0,7
5. Nederland	—	—	1,7	1,6	0,3
6. Ierland	0,2	0,2	1,4	1,5	0,4
7. Brits West-Afrika ..	—	—	0,6	1,7	0,5
8. Nieuw-Zeeland	0,2	0,2	0,8	1,6	0,5
9. Argentinië	—	0,1	2,0	1,3	0,3
10. Portugal	—	—	0,7	1,3	0,5
11. België	—	—	0,8	1,0	0,2
12. Spanje	—	—	0,7 ²⁾	0,9 ²⁾	0,4 ²⁾
Totaal	3,8	4,1	23,4	36,8	14,3

¹⁾ Eerste 4 mnd.

²⁾ Alleen chassis.

Wat de regionale verdeling van de export betreft, is de industrie er, blijkens de tabel, niet alleen in geslaagd de vooroorlogse markten te heroveren, maar heeft bovendien kans gezien haar afzetgebied in Europa belangrijk te vergroten. Vooral de afzet naar de „hard currency”-landen België en Portugal wordt bijzonder op prijs ge-

¹⁾ T.a.p. blz. 7.

steld. De voornaamste oorzaak voor deze exportverhoging naar Europa is gelegen in het feit, dat de Duitse concurrentie is uitgeschakeld, terwijl de andere Europese landen, m.n. Tsjechoslowakije, niet in staat waren Duitslands positie op de Europese markt ten volle in te nemen. Het exporteren naar dollarmarkten, m.n. naar Canada, stuit evenwel op grote moeilijkheden. In Canada bestaat nl. een scherpe Amerikaanse concurrentie op dit gebied, terwijl voorts de gewoonte, om vrachtauto's uit de Verenigde Staten te betrekken, reeds jaren lang is ingeburgerd. Hoewel de enkele Engelse auto's in Canada hebben bezwezen minstens zo goed te zijn als de beste Amerikaanse wagens, zal Canada, wil de Engelse industrie er in slagen de export naar dit land op te voeren, met deze gewoonte moeten breken en bereid moeten zijn de benodigde vrachtauto's uit Engeland te betrekken.

De toekomstige exportmogelijkheden van de Engelse vrachtauto-industrie is afhankelijk van velerlei factoren. Zo is het transport over zee vooralsnog een probleem, daar de meeste schepen er niet op zijn berekend om het zware type, dat vooral de laatste jaren op grote schaal wordt geproduceerd, te vervoeren. Tenslotte zijn er, hoewel het resultaat in de eerste vier maanden van dit jaar t.o.v. het vorige jaar zeer gunstig was, tekenen, die er op wijzen, dat de export weer een daling zal vertonen. De oorzaak hiervan ligt in het feit, dat vele afzet markten met valutamoelijkheden hebben te kampen. Anderzijds is „The Financial Times” ervan overtuigd, dat de behoefte aan transportmiddelen in verband met het Europese herstel nog altijd zeer groot is. Genoemd blad vertrouwt er dan ook op, dat, wanneer meer financiële stabiliteit is bereikt, deze moeilijkheden, gezien de goede reputatie, die de Engelse vrachtauto's alom genieten, zullen worden overwonnen.

BEDRIJFSECONOMISCHE NOTITIES.

WETSONTWERPEN BELASTINGHERZIENING 1949.

Een drietal opmerkingen mogen dienen ter algemene oriëntering:

1. Bij het lezen van de belangwekkende Memories van Toelichting valt wel zeer op, dat het karakter van dergelijke Ministeriële beschouwingen in de loop van 25 jaar sterk is veranderd. Men vindt hier thans economie en bedrijfseconomie, de terminologie ook van de economische wetenschap, in plaats van de vroeger grotendeels juridisch georiënteerde uiteenzettingen. De zozeer toegenomen betekenis van het belastingsysteem voor het bedrijfsleven in het bijzonder en voor de nationale economie in het algemeen vindt ook hierin haar weerslag.

2. De fiscale wetsvoorstellen strekken tot verlichting van de belastingdruk op het bedrijfsleven.

Men krijgt niet het gevoel, dat deze verlichting van ganser harte wordt toegestaan. Het is alsof soms een waarschuwende vinger wordt opgeheven, dat het straks wel eens weer anders kan gaan. De teugels moeten nu een ogenblik worden gevierd, zeker, maar denk niet, dat het bit uit de mond zal worden genomen.

Integendeel, weldra zullen de teugels weer op maat worden gebracht.

De Minister stelt: „In verband met de toestand op de kapitaalmarkt en de schaarste aan deviezen, grondstoffen en andere productieve krachten zal immers het noodzakelijk gevolg zijn een verschuiving in de investeringen van de publieke naar de private sector. Dit betekent, dat op zichzelf zeer wenselijke en belangrijke investeringen in de publieke sector achterwege zullen moeten blijven”. „Dit zou (...) ook in strijd komen met de wensen van de Staten Generaal. Deze wensen toch gaan eerder in de richting

van vergroting der publieke investeringen dan in de richting van verdergaande beperking”.

De Minister „denkt (...) aan de mogelijkheid, dat het te eniger tijd, bij gevaar voor overmatige investeringsactiviteit, wenselijk zou kunnen blijken de financieringsmogelijkheden van het bedrijfsleven te beperken door een vervoegd in de winst opnemen van de (nieuwe) onbelaste reserve of een deel er van”.

Hier blijve volledig onbesproken, welke ontwikkeling in de maatschappij het meest gewenst moet worden geacht, — of vrijheid, gebonden economie, dan wel enigerlei vorm van geleide economie de voorkeur zou verdienen.

Het wil ons inmiddels voorkomen, dat het standpunt, hetwelk de Minister van Financiën in deze inneemt, zeer helder tot uitdrukking komt.

Naar onze mening heeft Dr Tekenbroek dan ook terecht opgemerkt¹⁾, dat men er zich over moet verwonderen, dat met name het Ontwerp Dividendbeperking niet mede-ondertekend is door de Minister van Economische Zaken.

3. „Als wij eens een meid minder hielden”; sprak Hildebrand's Burgemeester Dikkerdak op een gedenkwaardige morgen tot Mevrouw Dikkerdak, waarop H.Ed. kort en zeer duidelijk uiteenzette, dat als er teveel geld werd uitgegeven, de meiden daarvan de oorzaak niet waren.

In de Nota neemt de Minister het standpunt in, dat vermindering van de uitgaven door de Overheid niet in aanmerking komt (dienst der Nationale Schuld, sociale voorzieningen, wederopbouw en vooral de militaire verplichtingen). Aan de te nemen maatregelen zijn in de eerste plaats budgetaire grenzen gesteld. Er is misschien voor het bedrijfsleven uitstel van betalingen mogelijk, het is grotendeels dan ook slechts uitstel.

* * *

Het doel van de aanhangig gemaakte belastingherzieningen is, te bevorderen, dat het bedrijfsleven in de komende jaren over de middelen zal beschikken voor de noodzakelijke investeringen en dus hulp te verlenen bij de financiering van de ondernemingen door:

- verschuiving van belastingen;
- belastingverlaging;
- beperkte verruiming van de dividendstop.

Welke invloed zal dit alles kunnen hebben op de diverse financieringsbronnen, welke de onderneming ten dienste staan, dus op aantrekking van nieuw kapitaal, winst-inhouding, lange en korte credieten? Zal een en ander per saldo een aanzienlijk verruimend effect voor de financiering van de ondernemingen ten gevolge hebben?

Materieel is wel de belangrijkste wijziging het openen van de mogelijkheid tot versnelde afschrijving van één derde gedeelte van de in 1946 t/m 1952 aangeschafte machines, installaties en gebouwen. Hierdoor zullen vele industriële ondernemingen omvangrijke bedragen ten laste van de resultatenrekening van een gunstig jaar kunnen brengen, waardoor de fiscale winst van dit jaar zeer aanzienlijk wordt verlaagd. Wel valt zeer te overwegen als aanvangsdatum niet te nemen 1 Januari 1946, maar bijv. 1 Juni 1945; er zijn toch verschillende bedrijven, die reeds in 1945 tot omvangrijke en kostbare aanschaffingen overgingen, o.a. ondernemingen, die prioriteit voor aanschaffing verkregen omdat zij voor de Overheid werkten.

Uit een principieel oogpunt belangrijk, maar materieel o.i. van geringer betekenis, is de tweede herziening: de mogelijkheid om de boekwaarde per 1 Januari 1948 van vooroorlogse machines, installaties en een zeer beperkte categorie van gebouwen te verdubbelen.

De voorgestelde versnelde afschrijving betekent voor het allergrootste deel een verschuiving van de belasting naar volgende jaren, gedurende welke immers minder zal

¹⁾ Zie: „De fiscale wetsvoorstellen ter verlichting van de belastingdruk op het bedrijfsleven” door Mr Dr E. Tekenbroek in „E.-S.B.” van 22 Juni 1949.

kunnen worden afgeschreven, hetgeen de fiscale winst dan weer verhoogt.

Voor een geringer gedeelte betekent zij belastingverlaging, nl. voor zover de thans toppen van het inkomen van natuurlijke personen worden afgesneden en de progressie dus minder werkt en voorts voor zover de kans op het ontstaan van niet compenseerbare verliezen in de toekomst wordt verkleind. Voor de financiering van de onderneming betekent dit als het ware, dat de fiscus lang of middellang crediet zal verschaffen (dat echter niet op de balans voorkomt). Men trekke hieruit echter niet de conclusie, dat dit nieuwe „crediet” nu ook werkelijk beschikbaar zal komen voor de financiering van nieuwe investeringen. De fiscus verschafte tot dusver nl. „kort crediet” en wel op een enorme schaal, door middel van de achterstand bij de belastingdienst. Dit korte crediet kan niet voortdurend worden gecontinueerd en zal verdwijnen, naarmate de achterstand wordt ingelopen, hetgeen juist thans zal gaan gebeuren.

Indien men de cijfers beziet, krijgt men sterk de indruk, dat de ondernemingen per saldo enorme bedragen aan de fiscus zullen moeten afdragen, met andere woorden, dat het Rijk niet zal helpen bij de financiering van de onderneming, maar dat, juist omgekeerd, zeer aanzienlijke bedragen zullen moeten worden gevonden om de betalingen aan het Rijk te financieren.

Zo bedroeg voor Inkomsten-, Vennootschaps- en Ondernemingsbelasting tezamen het per ultimo Mei 1949 nog te betalen bedrag ad ca f 1.200 mln op reeds opgelegde aanslagen 1,2 maal de raming voor 1949; bovendien was van deze raming toen nog slechts 12 pCt aangeslagen²⁾.

Veronderstellen wij eens, dat aanname van de voor gestelde wijzigingen het Rijk voorlopig bijv. f 100 à f 200 mln minder aan belastingopbrengst zou opleveren, dan blijft-dit bedrag toch stellig ver achter bij de nog in te halen achterstand bij vennootschappen en bij personen, die een bedrijf uitoefenen.

De herziening door de opwaardering kan niet zoveel gewicht in de schaal leggen, aangezien zij bij een afschrijvingstermijn van 10 jaar slechts mogelijk is bij nog aanwezige, in 1939, 1940 en 1941 aangeschafte objecten.

Voorts is uitdrukkelijk bepaald, dat de herwaarderingswinst slechts voorlopig onbelast blijft. Zij kan later, verplicht of vrijwillig, bij de winst worden gevoegd, of voor verliescompensatie worden aangewend. Ook hier is dus grotendeels slechts sprake van belastingverschuiving.

Toepassing van de beginselen van het leerstuk der vervangingswaarde acht de Minister bij deze belastingherziening niet gemotiveerd. Toegegeven moet worden, dat t.a.v. dit leerstuk met betrekking tot de consequenties daarvan bij prijsstijging en bij prijsdaling geenszins nog eenheid van inzicht bestaat en toepassing op fiscaal gebied verstrekkende gevolgen met zich kan brengen, zowel van algemeen economisch gezichtspunt als voor de individuele ondernemingen.

Bij deze beperkte belastingherziening kon men invoering van de vervangingswaardeleer voor de fiscale winstbepaling dan ook moeilijk verwachten.

Resumerende lijkt ons de conclusie deze, dat een aantal ondernemingen door verhoogde afschrijvingsmogelijkheid thans minder belastingen zal betalen en daardoor middelen voor investering beschikbaar zal krijgen.

Ook is er een aantal ondernemingen, dat anders in liquiditeitsmoeilijkheden zou komen door zijn belastingachterstand, en nu deze achterstand enigermate zal kunnen bijspijkeren.

Tenslotte is er een groot aantal ondernemingen en personen, die in moeilijkheden komen te verkeren door belastingachterstand en weinig of geen zekerheid vinden

²⁾ Zie ook de Statistiek: Overzicht van de opbrengst der Rijksmiddelen in „E.-S.B.” van 8 Juni 1949, blz. 462.

om aan de hand van de belastingherziening in een betere positie te komen.

Op de investeringsmogelijkheid in ons land moet de invloed per saldo dan ook niet worden overschat.

Belastingverlaging is in de ontwerpen slechts op zeer beperkte schaal gerealiseerd. Het vervallen van de grondslag bedrijfskapitaal voor de ondernemingsbelasting vergroot de mogelijkheid van reservering direct met het door het bedrijfsleven uitgespaarde belastingbedrag, dat netto waarschijnlijk op ten hoogste ca f 35 mln kan worden gesteld. Hiernaast hoopt de Regering vermoedelijk, dat het wegnemen van een vaste fiscale last als de onderhavige indirect de financiering van de onderneming zal bevorderen, nl. doordat de verlieskansen worden verkleind en nieuw risicodragend kapitaal daarvan in mindere mate zal worden afgeschrikt (eenzelfde overweging kan ook hebben gezeten bij een der andere herzieningen, nl. de verlenging van de verliescompensatietermijn van 2 op 3 jaar).

De directe vergroting van de financieringsmogelijkheden, welkom als zij moge zijn, blijft van vrij bescheiden omvang, hetgeen blijkt als men de genoemde f 35 mln stelt tegenover het jaarlijks voor investering benodigde bedrag van f 600 à f 700 mln, door de Minister genoemd.

Wat de indirecte bevordering van de financiering betreft, het verkleinen van verlieskansen is in het algemeen onvoldoende om het kapitaal te bewegen zich op grote schaal in risicodragende beleggingen te steken. Belangrijk daarvoor zou zijn aanzienlijke vergroting van de winstkansen en deze worden slechts weinig verbeterd door een belastingverlaging, welke op nog geen half procent van het kapitaal kan worden gesteld.

In de Memorie van Toelichting wordt een duidelijke uiteenzetting gegeven van de overwegingen, welke kunnen leiden tot de maatregel van dividendbeperking. Het is duidelijk, dat een dergelijke maatregel ernstige overweging kan verdienen in oorlogstijd, vooral om de markt voor staatsfondsen op peil te houden en voorts op grond van psychologische argumenten. In Nederland kunnen laatstgenoemde argumenten zeker nog meetellen, vnl. in verband met de handhaving van de loonstop.

Dat de dividendbeperking het de leiders van de ondernemingen gemakkelijker maakt, winst voor investeringsdoelinden in te houden, zal weinigen overtuigen, die weten, hoe gering de invloed van aandeelhouders op het bestuur van de naamloze vennootschap is, om niet te spreken van de invloed van houders van aandelen in maatschappijen tot gemeenschappelijk bezit van aandelen, administratiekantoren en houders van niet royeerbare certificaten, welke vrijwel nihil is.

Op de niet zo eenvoudige vraagstukken met betrekking tot consumeren, sparen en monetaire gevolgen bij dividend in aandelen en bij bonusaandelen gaan wij niet in. Gezien van het standpunt van de onderneming betekent dividendbeperking vrijheidsbeperking, die de bereidheid van individuele spaarders om deel te nemen in het risicodragend kapitaal van de ondernemingen ongunstig moet beïnvloeden. De kansen van de aandeelhouders op behoorlijke beloning zijn toch al gering, vergeleken bij de risico's van gemis van dividenden en van afstempeling van kapitaal bij tegenslag.

Niet om ruggesteun te geven aan de bestuurders van ondernemingen tegenover de eisen van aandeelhouders is er behoefte aan een dividendstop. De reserveringsdrang in de onderneming is stellig sterk genoeg. Ejuist aanzienlijke dividenden kunnen noodzakelijk zijn om emissies mogelijk te maken, die anders zeker geen succes zouden verwerven.

(Men bedenke hierbij wel, dat het in het geheel niet zeker is, wat het effect zou zijn van hoger dividenden voor de totale consumptie en de totale investering.)

De conclusie uit het bovenstaande lijkt te zijn, dat de

kansen door de voorgestelde belastingherziening in aanzienlijke mate de oplossing van de financieringsmoeilikheden van het bedrijfsleven dichterbij te brengen, niet zo heel groot schijnen.

Wellicht kan zij er toe bijdragen, dat de financieringsbronnen, die tot dusverre het belangrijkste waren voor de financiering van het bedrijfsleven, nog zoveel mogelijk intact blijven. Hoe echter naast de enorme bedragen, nodig voor het inhalen van oude belastingschulden, nog eens honderden miljoenen extra gevonden zullen kunnen worden voor financiering van nieuwe investeringen, is nog allerminst duidelijk.

Opgemerkt moge nog worden, dat aan de vraag of het wel juist is, dat eerst de vennootschappen worden getroffen door de Vennootschaps- en de Ondernemingsbelasting, en daarna de uitgekeerde winst nogmaals wordt belast door de Inkomstenbelasting, in het Ontwerp Belastingherziening 1949, generlei aandacht wordt besteed.

J. BRANDS.

INTERNATIONALE NOTITIES.

DE OLIERAFFINAGE-PLANNEN DER MARSHALL-LANDEN.

Kortgeleden is een studie over de „long-term“-programma's, die in de Marshall-landen t.a.v. de olieraffinaderijen bestaan, voor publicatie vrijgegeven. Uit deze studie blijkt, dat de gezamenlijke vooroorlogse raffinagecapaciteit van de deelnemende landen, die voor midden 1938 op 19.255.000 ton wordt geschat, reeds in 1947 werd overschreden, terwijl ook in 1948 belangrijke vorderingen werden gemaakt. Deze vooruitgang valt echter, vergeleken met de nu plaatsvindende of geprojecteerde expansie, in het niet. Zoals uit onderstaande tabel, die zowel de geprojecteerde capaciteit in de Marshall-landen als die in de door hen beheerde oliegebieden, weergeeft, blijkt, bestaat het streven naar verdere expansie — het doel voor eind 1954 is een totale capaciteit van ca 153 mln ton — in vrijwel alle Europese landen.

Raffinage-capaciteit in Marshall-landen.

(in duizenden tonnen per jaar)

	eind 1947	eind 1948	eind 1949	eind -1952
In Europa:				
Oostenrijk ¹⁾	1.200	1.200	1.200	1.275
Benelux	1.700	2.960	3.915	8.360
Denemarken	27	27	27	877
Frankrijk	7.500	11.200	12.715	18.700
Duitsland (Bizone)	750	2.200	3.380	4.100
Duitsland (Fr. zone)	40	40	40	40
Griekenland	—	—	—	400
Italië en Triëst	3.000	3.410	5.290	9.885
Noorwegen	—	—	—	35
Portugal	390	300	400	500
Zweden	550	550	1.150	1.600
Zwitserland	—	90	90	90
Verenigd Koninkrijk	5.300	5.500	7.000	19.800
Totaal	20.367	27.477	35.207	65.662
Overzeese gebieds- delen:				
Britse koloniën	5.200	5.800	5.800	6.000
Overige Westelijk halfrond ²⁾	18.400	21.000	21.000	24.000
Overige Oostelijk halfrond	26.100	27.400 ³⁾	30.200	42.000
Totaal	49.700	54.200	57.000	72.000
Totaal algemeen	70.067	81.677	92.207	117.662

¹⁾ Huidige capaciteit, excl. Russische zone.

²⁾ excl. de Verenigde Staten.

³⁾ excl. Haifa.

Met deze expansie wordt volgens de „Petroleum Press Service“ van Juli 1949 het doel voorbij geschoten. De vraag- en aanbodverhoudingen in de Verenigde Staten zijn nl. kortgeleden zodanig gewijzigd, dat de voorraden aldaar zijn toegenomen en de productie drastisch moest worden beperkt. De grote expansie in Europa zou derhalve op een verstoring van de markt kunnen uitlopen. Het is dus zeer de vraag, of deze plannen volledig zullen

kunnen worden gerealiseerd. Beperking der plannen zal grote offers van de individuele landen vergen, doch deze zullen, gezien de veranderde wereldmarktomsomstandigheden, moeten worden gebracht.

BASISVERBREDING IN CHILI.

De Chileense economie rust op een zeer smalle basis; niet minder dan 55 pCt van de deviezenopbrengsten vloeit voort uit de export van koper en chilisalpeteer, terwijl 80 pCt van de betalingen aan het buitenland dient om de import van noodzakelijke goederen te dekken. De daling van de koperprijs betekent dus voor dit land een belangrijke vermindering der deviezen, speciaal der dollaropbrengsten. Hoewel de financiële positie van de Staat zodanig is, dat eventueel daaruit voortvloeiende moeilijkheden kunnen worden overwonnen, zal Chili, aldus „The Times Review of Industry“ van deze maand, belangrijke bedragen op zijn invoer moeten uitsparen. In dit verband verwacht genoemd blad, dat de „Consejo Nacional de Comercio Exterior“, gezien het huidige dollarkort en de relatieve overvloed van sterling, de voorkeur zal geven aan invoer uit het sterlinggebied en de overige Europese landen.

De pogingen om de Chileense economische basis te verbreden passen geheel in het kader der invoerbeperking. Chili streeft ernaar de basisindustrieën uit te breiden, terwijl voorts plannen voor electricificatie, verbetering der transportfaciliteiten, irrigatie en mechanisatie van de landbouw bestaan. Een technische vertegenwoordiger van de Internationale Bank bestudeert momenteel de mogelijkheid van een lening voor een grootscheeps irrigatieplan; terwijl de Export-Import Bank een lening voor de agrarische ontwikkeling van de provincie Aysen in overweging neemt. Voorts zal, wanneer de pipe-line van de Manantialis olievelden naar de kust eind 1949 zal zijn voltooid en 3.000 barrels olie per dag kunnen worden uitgevoerd, de exportopbrengst van ruwe olie worden aangewend ter financiering van de bouw van een raffinaderij bij Valparaiso.

Op deze wijze streeft Chili er naar een grotere mate van economische onafhankelijkheid en stabiliteit te bereiken.

GELD- EN KAPITAALMARKT.

Door het terugstromen van bankbiljetten, die bij de maandwisseling in het verkeer waren gekomen, nam de liquiditeit der geldmarktinstellingen in de afgelopen week vrij aanzienlijk toe. Merendeels leidde dit tot aankopen van jaarpapier bij de Agent, al werd hierbij een zekere voorzichtigheid in acht genomen in verband met de omstandigheid, dat in de lopende maand slechts zeer weinig schatkistpapier komt te vervallen. Een geldmarktverruimende factor van bijzondere aard was de dividendbetaling der Koninklijke aan het einde der week, waartoe de Koninklijke zeer waarschijnlijk eerst ponden aan De Nederlandsche Bank had verkocht. Het betreft hier een bedrag van ruim f 80 mln, dat echter slechts gedeeltelijk in Nederland tot uitbetaling komt.

Het is duidelijk, dat de ruime liquiditeit van vrijwel alle geldmarktinstellingen weinig aanleiding gaf tot verkopen op de geldmarkt. De omzettingen waren in de afgelopen week dan ook zeer gering, zodat de noteringen voor schatkistpromessen veelszins nominaal zijn. Voor Augustuspapier werd aan het einde der week 1½ pCt geboden, September t/m Februaripromessen waren tegen 1⁵/₁₆ pCt aangeboden, terwijl Maart t/m Meispapier practisch 1⁷/₁₆ pCt noteerde.

De aandelenkoersen vertoonden in de afgelopen week aanvankelijk een sterke stijging bij levendige omzettingen. De oorzaak hiervan moet voornamelijk worden gezocht in de

verwachting van een devaluatie van de gulden. Reeds vroeger werd opgemerkt, dat een zodanige devaluatie vermoedelijk nauwelijks als haussemotief kan gelden, maar meer moet worden gezien als een noodzakelijke maatregel om de concurrentiekracht van het Nederlandse bedrijfsleven bij dalende buitenlandse prijzen en muntcorrecties in het buitenland in stand te houden. Dit temeer, omdat nog altijd in het Nederlandse koerspeil van aandelen een vermoedelijk belangrijke devaluatieverwachting is verdisconteerd, hetgeen een vergelijking met het koersverloop bijv. in België duidelijk aantoonst.

Op de laatste beursdag van de verslagperiode vond een vrij scherpe reactie plaats, ondanks het feit, dat juist op die dag de dividendbetaling der Koninklijke nieuwe middelen aan de markt had kunnen toevoeren. De categorische ontkenning van Sir Stafford Cripps, dat het Engelse pond zou worden gedevalueerd, heeft vermoedelijk mede deze scherpe reactie veroorzaakt.

Indonesische aandelen kwamen in deze week per saldo op een aanmerkelijk lager niveau dan in de voorgaande verslagperiode. De toenemende politieke moeilijkheden, gepaard gaande met een voortgaande verslechtering van de internationale conjunctuur, met name voor de wereldgrondstoffen, veroorzaakten voor Indonesische fondsen een zeer lusteloze stemming.

Onderstaande tabel geeft een inzicht in de mutaties, welke in de aandelenkoersen in de afgelopen week hebben plaats gevonden.

	1 Juli 1949	8 Juli 1949
A.K.U.	164	171
v. Berkel's Patent	109	112½
Lever Bros Unilever C. v. A.	262½	268½
Philips G. b. v. A.	231	232½
Koninklijke Petroleum	308½	308½
		Ex. div.
H.A.L.	144½	151
N.S.U.	159	164½
H.V.A.	154½	147
Deli Mij C. v. A.	148½	143
Amsterdam Rubber	134½	128½
Internatio	191	194½

DE BELGISCHE GELD- EN KAPITAALMARKT IN JUNI 1949.

Geldmarkt.

De verruiming van de geldmarkt is sedert het laatste kwartaal van vorig jaar zowel in de overheids- als in de private sector een voldongen feit. In dit verband kan o.a. worden gewezen op de geleidelijke daling van de voorschotten aan de Schatkist en van de portefeuille handelspapier bij de circulatiebank. Het verschijnsel is minder zichtbaar in de verschillende interestvoeten, daar deze voor de korte termijn althans door de Overheid strak op het vroegere peil worden gehouden. De officiële call-rente bedraagt nog altijd 1½ pCt en de officiële discontovoet 3½ pCt. Alleen op de obligatiemarkt komt de daling van de rentevoet duidelijk tot uiting (zie hieronder). Al bleek het, dat aanvankelijk de hogere liquiditeit diende toegeschreven aan speciale oorzaken, zoals de vrijgeving van tijdelijk onbeschikbare bedragen, dan geraakt men er thans meer en meer van overtuigd, dat in de jongste maanden ook conjuncturele oorzaken in het spel zijn.

Op het internationale plan kan worden gewezen op het accord van Parijs betreffende de regeling van het inter-Europees betalingsverkeer, waarbij België er o.a. in toestemde aan sommige debiteurlanden in het komende jaar naast trekrechten, ook voor een aanzienlijk bedrag (\$ 87,5 mln) zuivere leningen op lange termijn toe te staan. Dit wijst op een zekere versoepeling van de strenge geld-

politiek van de Belgische Overheid tegenover het buitenland. Zoals bekend werd inderdaad sedert begin 1948 alle nieuwe credietverlening aan het buitenland stopgezet. Tevens kan worden aangestipt, dat de dollars, welke België als voorwaardelijke giften zal ontvangen, ruim zullen volstaan om het mali op de rekeningenbalans met de dollarzone af te dekken.

Kapitaalmarkt.

Op de emissiemarkt van aandelen bleef de bedrijvigheid volkomen nul. Het blijkt nochtans, dat in de eerstvolgende maanden enkele vennootschappen zullen trachten een plaatsing te doen. In de sector obligaties werden 250 mln kasbons van de stad Luik vlot geplaatst. Het papier was nog van het klassieke type. Het rent 4½ pCt, heeft een looptijd van 5 jaar en werd uitgegeven aan 98 pCt. Aan de markt wordt geen maand rust gelaten want in de loop van Juli zal de Nationale Maatschappij voor Krediet aan de Nijverheid een nieuwe reeks 4½ pCt kasbons op 5 jaar aanbieden ten bedrage van 500 mln frs. In de uitgiftevoorwaarden wordt voor de eerste maal rekening gehouden met de recente daling van de rentevoet op de obligatiemarkt. De uitgifteprijs zal inderdaad 98,5 pCt van de nominale waarde bedragen in plaats van 98 pCt voor de vroegere reeksen. Het netto-rendement bij de emissie, rekening gehouden met het disagio bij de uitgifte, bedraagt aldus 4,84 pCt in plaats van 4,96 pCt, hetgeen merkkelijk beter overeenkomt met het rendement van de uitstaande leningen.

Op de aandelenmarkt werd de baisse, welke rond half Februari begon, doorgezet tot half Juni. Na laatst vermelde datum liep het gemiddeld koerspeil zodanig op, dat het verlies van de vorige weken haast volkomen werd goedgemaakt. Uiteindelijk stond per einde Juni het algemeen indexcijfer 0,5 pCt lager dan per einde Maart en 1,1 pCt hoger dan per einde December.

De invloed op het gemiddeld koerspeil van fundamentele baissefactoren, zoals de dalende conjunctuurbeweging, wordt tegengewerkt door enkele speciale omstandigheden. In dit verband dienen voornamelijk de verbeterde rendementsperspectieven van de electriciteitsbedrijvigheid te worden vermeld. De tariefaanpassingen van Februari jl. hadden tot gevolg, dat de aandelen van de groep electriciteit sinds einde 1948 met 37,2 pCt en van de groep electroholdings met 16,4 pCt opliepen. De uitslag van de verkiezingen werkte verder de hausse gedurende de laatste week van Juni in de hand. Het blijkt overigens, dat de rendementsperspectieven van enkele prima-ondernemingen nog van die aard zijn, dat op de huidige koersen van hun aandelen een marge tot aanpassing naar omhoog blijft bestaan.

Brussel.

V. VAN ROMPUY.

STATISTIEKEN.

BANK VAN FRANKRIJK.

(Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Metaalvoorraad	Disconto's en voorschotten	Voorschotten aan de Staat		
			Vaste	Schatkist	Bezettingskosten Duitsland
26 Dec. 1946	94.817	118.302	59.449	67.900	426.000
9 Juni 1949	52.981	425.410	125.042	154.600	426.000
16 Juni 1949	52.981	418.762	125.042	160.500	426.000
23 Juni 1949	52.981	423.088	125.042	165.900	426.000

Data	Bankbiljetten in circulatie	Deposito's		
		Totaal	Staat	Diversen
26 Dec. 1946	721.865	63.455	765	62.693
9 Juni 1949	1.080.173	160.684	262	159.046
16 Juni 1949	1.068.395	171.669	308	169.804
23 Juni 1949	1.063.822	176.497	296	174.884

DE NEDERLANDSCHE BANK.
Verkorte balans op 11 Juli 1949.
Activa.

Wissels, promessen en schuldbrieven in disconto	Hoofdbank f —) Bijbank " —) Agentsch. " —)	f —)
Wissels, schatkistpapier en schuldbrieven, door de Bank gekocht (art. 15, onder 4°, van de Bankwet 1948)		f —)
Schatkistpapier, door de Bank overgenomen van de Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947		f 1.800.000.000,—
Voorschotten (Hoofdbank f 134.821.940,09 ¹⁾) in rek.-crt op onderpand (incl. beleningen)	Bijbank " 573.668,40 Agentsch. " 6.360.994,69	f 141.756.603,18 f 141.092.718,62 ²⁾ 663.884,56
Op effecten enz.		f 141.756.603,18 ³⁾
Op goederen en celen		f 663.884,56
Voorschotten aan het Rijk (art. 20 van de Bankwet 1948)		f —
Boekvordering op de Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947		f 1.500.000.000,—
Munt en muntmateriaal		f —
Gouden munt en gouden muntmateriaal		f 439.125.552,95
Zilveren munt enz.		f 7.966.136,81
Papier op het buitenland		f 214.526.100,—
Tegoed bij correspondenten in het buitenland		f 208.186.351,52
Buitenlandse betaalmiddelen		f 4.697.183,21
Vorderingen in guldens op vreemde circulatiebanken en soortgelijke instellingen		f 275.756.682,77
Belegging van kapitaal, reserves, pensioenfondsen en voorzieningsfondsen		f 120.694.658,55
Gebouwen en inventaris		f 2.000.000,—
Diverse rekeningen		f 133.140.209,88
		f 4.847.849.378,87
Passiva.		
Kapitaal		f 20.000.000,—
Reservefondsen		f 15.333.335,71
Bijzondere reserves		f 61.674.999,18
Pensioenfondsen		f 22.523.065,50
Voorzieningsfondsen personeel in tijdelijke dienst		f 1.499.667,79
Bankbiljetten in omloop (oude uitgiffen)		f 77.337.530,—
Bankbiljetten in omloop (nieuwe uitgiffen)		f 2.975.553.300,—
Bankassigaties in omloop		f 84.826,38
Rekening-courant saldo's		f —
's Rijks Schatkist		f 167.669.620,57
's Rijks Schatkist bijzondere rekening		f 420.947.921,62
Geblokkeerde saldo's		f 2.556.047,40
Saldo's van banken in Nederland		f 72.477.473,41
Vrije saldo's van vreemde circulatiebanken en soortgelijke instellingen		f 428.596.200,53
Andere vrije saldo's		f 367.464.076,44
		f 1.459.711.339,97
Crediteuren in vreemde geldsoort		f 80.144.082,68
Diverse rekeningen		f 153.987.231,66
		f 4.847.849.378,87

¹⁾ Waarvan schatkistpapier rechtstreeks door de Bank in disconto genomen f —
²⁾ Waarvan aan Indonesië (Wet van 15 Maart 1933, Staatsblad no. 99) 34.259.225,—
Circulatie der door de Bank namens de Staat in het verkeer gebrachte muntbiljetten 435.806.469,—

BANK VAN ENGELAND.
(Voornaamste posten in miljoenen ponden).

Data	Metaalvoorraad	Govt debts and Govt securities	Fiduciary issue	Biljetten in circulatie	Biljetten in Banking Dept	Gouden en Zilveren munten	
25 Dec. '46	0,2	1.449,1	1.450	1.428,2	22,1	1,3	4,3
22 Juni '49	0,2	1.299,3	1.300	1.279,8	21,4	4,3	4,3
29 Juni '49	0,2	1.299,2	1.300	1.277,8	22,4	4,3	4,4
6 Juli '49	0,2	1.349,3	1.350	1.284,6	65,7	4,4	4,4

Data	Govt securities	Other securities		Deposits			
		Disc. and advances	Securities	Totaal	Public accounts	H.M. Treasury Special account	Banken
25 Dec. '46	311,8	13,6	15,8	346,5	10,3	—	1278,9
22 Juni '49	356,0	25,1	22,3	410,9	11,5	9,8	302,3
29 Juni '49	338,9	27,0	33,1	407,5	8,6	13,5	294,5
6 Juli '49	316,6	22,7	21,6	412,8	9,3	21,2	291,9

DE NEDERLANDSCHE BANK.

(Voornaamste posten in duizenden guldens).

Data	Munt en muntmateriaal	Papier op het buitenland	Tegoed bij corresp. resp. in het buitenland en buitenlandse taalmiddelen	Voorschotten in rek.-crt (incl. bel.)	Bankbiljetten in omloop
30 Dec. '46	700.876	4.434.786	100.186	153.109	2.744.151
30 Mei '49	445.993	155.026	182.266	151.826	3.005.411
7 Juni '49	446.174	158.384	192.311	146.190	2.993.179
13 Juni '49	446.325	169.645	195.475	145.686	2.962.149
20 Juni '49	446.654	189.440	208.391	142.390	2.941.523
27 Juni '49	446.823	187.469	184.077	149.913	2.970.699
4 Juli '49	446.906	193.821	213.172	146.311	3.015.921
11 Juli '49	447.092	214.526	212.884	141.757	2.975.553

Data	Saldo in rekening courant					
	's Rijks Schatkist	's Rijks Schatkist bijzondere rekening	Geblokkeerde saldi	Saldo van banken in Nederland	Vrije saldi van vreemde banken	Andere vrije saldi
30 Dec. '46	—	—	—	—	—	—
30 Mei '49	52.818	293.362	2.973	34.635	365.120	543.186
7 Juni '49	91.827	293.362	2.952	43.477	380.189	525.400
13 Juni '49	142.306	293.362	2.561	52.512	400.930	509.851
20 Juni '49	132.056	293.362	2.523	64.893	407.592	550.009
27 Juni '49	181.255	378.500	2.517	59.845	391.889	389.994
4 Juli '49	112.051	378.500	2.506	82.918	414.930	404.432
11 Juli '49	167.670	420.948	2.556	72.477	428.596	367.464

STAND VAN 's RIJKS KAS.

Vorderingen	23 Juni 1949	15 Juni 1949
Saldo van 's Rijks Schatkist bij De Nederl. Bank N.V.	f 224.190.907,46	f 125.415.430,60
Saldo van 's Rijks Schatkist bij de Bank voor Nederlandsche Gemeenten	" 126.821,23	" 461.783,96
Kasvorderingen wegens creditverstreking aan het buitenland	—	—
Daggeldlening tegen onderpand	—	—
Saldo der postrekeningen van Rijkscomptabelen	" 383.732.204,38	" 391.327.837,39
Voorschotten op ultimo Mei 1949 aan de gemeenten wegens aan haar uit te keren belastingen	—	—
Vorderingen in rekening-courant op Indonesië	" 1371.199.168,01	" 1364.064.689,73
Suriname	" 26.815.009,96	" 30.857.130,30
Ned. Antillen	—	" 2.460.166,40
Het Algemeen Burgerlijk Pensioenfondsen	—	—
Het staatsbedrijf der P., T. en T.	—	—
Andere staatsbedrijven en instellingen	" 317.663.634,48	" 317.259.524,45

Verplichtingen	23 Juni 1949	15 Juni 1949
Voorschot, door De Nederl. Bank N.V., verstrekt	—	—
Voorschot, door De Nederlandsche Bank N.V. in rekening-courant verstrekt	—	—
Schuld aan de Bank voor Nederlandsche Gemeenten	f 1785.854.100,—	f 1772.954.100,—
Schatkistbiljetten in omloop	—	—
Schatkistpromessen bij De Nederlandsche Bank N.V. ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947	" 1800.000.000,—	" 1800.000.000,—
Schatkistpromessen in omloop (rechtstreeks bij De Nederl. Bank N.V. is geplaatst nihil) f 5.416,0 mln w.o. garantie Bretton Woods f 804 mln	" 4612.000.000,—	" 4604.200.000,—
Daggeldleningen	—	—
Muntbiljetten in omloop	" 135.085.803,50	" 135.576.708,—
Schuld op ultimo Mei 1949 aan de gemeenten wegens aan haar uit te keren belastingen	" 73.977.618,74	" 73.977.618,74
Schuld in rek.-courant aan: Indonesië	—	—
Suriname	—	—
Ned. Antillen	" 4.124.250,63	—
Het Algemeen Burgerlijk Pensioenfondsen	" 38.967.853,91	" 39.439.111,25
Het staatsbedrijf der P., T. en T.	" 497.185.864,52	" 504.500.171,48
Andere staatsbedrijven	—	—
Schuld aan diverse instellingen in rekening met 's Rijks Schatkist	" 2134.395.927,78	" 2133.951.162,35

OVERZICHT DER LAATSTE VIER VERKORTE BALANSEN VAN DE NEDERLANDSCHE BANK.

(in millioenen gulden)

Actief	data	20-6-'49	27-6-'49	4-7-'49	11-7-'49	Passief	data	20-6-'49	27-6-'49	4-7-'49	11-7-'49
Wissels, promessen en schuldbrieven in disconto		— ¹⁾	— ¹⁾	— ¹⁾	— ¹⁾	Kapitaal		20,0	20,0	20,0	20,0
Wissels, schatkistpapier en schuldbrieven, door de Bank gekocht		—	—	—	—	Reservefonds		15,3	15,3	15,3	15,3
Schatkistpapier, door de Bank overgenomen van de Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947		1.800,0	1.800,0	1.800,0	1.800,0	Bijzondere reserves		61,7	61,7	61,7	61,7
Voorschotten in rekening-courant op onderpand (incl. beleningen)		142,4 ²⁾	149,9 ²⁾	146,3 ²⁾	141,7 ²⁾	Pensioenfonds		22,6	122,6	22,6	22,5
Voorschotten aan het Rijk		—	—	—	—	Voorzieningsfonds personeel in tijdelijke dienst		1,5	1,5	1,5	1,5
Boekvordering op de Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947		1.500,0	1.500,0	1.500,0	1.500,0	Bankbiljetten in omloop (oude uitgiften)		78,2	78,0	77,4	77,3
Munt en muntmateriaal:						Bankbiljetten in omloop (nieuwe uitgifte)		2.941,5	2.970,7	3.015,9	2.975,5
Gouden munt en gouden muntmateriaal		439,1	439,1	439,1	439,1	Bankassigaties in omloop		0,2	8,1	0,2	0,1
Zilveren munt, enz.		7,5	7,7	7,8	8,0	Rekening-courant saldo's:					
Papier op het buitenland		189,5	187,5	193,8	214,5	's Rijks Schatkist		132,1	181,3	112,1	167,7
Tegood bij correspondenten in het buitenland		203,8	178,8	208,5	208,2	's Rijks Schatkist, bijzondere rekening		293,4	378,5	378,5	420,9
Buitenl. betaalmiddelen		4,6	3,3	4,7	4,7	Geblokkeerde saldo's		2,5	2,5	2,5	2,6
Vorderingen in gulden op vreemde circulatiebanken en soortgelijke instellingen		250,6	260	263,2	275,8	Saldo's van banken in Nederland		64,9	59,8	82,9	72,5
Belegging van kapitaal, reserves, pensioenfonds en voorzieningsfonds		116,7	120,9	120,9	120,7	Vrije saldo's van vreemde circulatiebanken en soortgelijke instellingen		407,6	391,9	414,9	428,6
Gebouwen en inventaris		2,0	2,0	2,0	2,0	Andere vrije saldo's		550,0	390,0	404,4	367,5
Diverse rekeningen		128,2	123,4	128,2	133,1	Crediteuren in vreemde geldsoort		59,9	62,6	64,4	60,1
		4.794,4	4.775,0	4.814,5	4.847,8	Diverse rekeningen		143,0	138,5	140,2	154,0
¹⁾ Waarvan schatkistpapier rechtstreeks door de Bank in disconto genomen		—	—	—	—			4.794,4	4.775,0	4.814,5	4.847,8
²⁾ Waarvan aan Indonesië (Wet van 15-3-1933 Staatsblad no. 99)		36,9	36,9	36,9	34,3	Circulatie der door de Bank namens de Staat in het verkeer gebrachte muntbiljetten		135,3	135,5	136,5	135,8

Koninklijke
Nederlandsche
Boekdrukkerij
H. A. M. Roelants
Schiedam

ADVERTEER

IN

DIT BLAD

AMSTERDAMSCH E BANK N.V. - INCASSO-BANK N.V.

MAANDSTAAT PER 30 JUNI 1949

ACTIEF

Kassa, Kassiers en Daggeldleningen	f 27.319.413,44
Nederlands schatkistpapier	765.359.900,00
Ander overheidspapier	20.614.269,60
Wissels	895.946,84
Bankiers in binnen en buitenland	56.292.354,12
Effecten en syndicaten	3.995.309,03
Prolongatiën en voorschotten tegen Effecten	21.507.557,20
Debiteuren	215.333.917,81
Deelnemingen	16.013.469,34
Gebouwen	6.000.000,00
	f 1.133.332.137,38

PASSIEF

Kapitaal	f 70.010.000,00
Reserve	33.500.000,00
Bouwreserve	6.000.000,00
Deposito's op termijn	81.956.268,11
Crediteuren	906.267.944,19
Door derden geaccepteerd	149.936,00
Diverse rekeningen	35.447.989,08
	f 1.133.332.137,38

◆ Voor kantoor of bedrijf ◆

Vraag en Aanbod inzake Kantoorbehoeften, Brandkasten, Machines, Gebouwen, Industrie-terreinen, enz.

T.o. aangeboden een Continental Schrijfmachine in z. goede st. f 275.—. Br. onder no. ESB 1455, bur. v. d. bl., Postb. 42, Schiedam.

Adverteer in deze rubriek

◆ Vacatures ◆

De Directie van de Wieringermeer (Noordoostpolder-werken) te Zwolle zoekt voor haar afdeling Secretariaat, ter assistentie van de Secretaris

EEN BEKWAME KRACHT

De aan te stellen functionaris zal worden belast met allerlei werkzaamheden het Secretariaat betreffende, waaronder de voorlichting.

Gegadigden moeten zijn: goed algemeen ontwikkeld, vlot stylist.

Zij, die reeds ervaring bezitten in werkzaamheden als bovenbedoeld, genieten de voorkeur.

Aanstelling, voorlopig op arbeidsovereenkomst, in de rang van Administratief Ambtenaar A 2e klasse (comies), salarissgrenzen f 280—f 380 per maand.

Sollicitaties schriftelijk in te dienen, binnen één week na plaatsing dezer advertentie, bij de Afdeling Personeel, Postbus 56, Zwolle.

Voor onze filialen Den Haag en Rotterdam zoeken wij ter verdere uitbreiding van onze afdelingen „OPLEIDING PERSONEEL”
TWEE BESCHAAFDE KRACHTEN

Vereisten:

goede algemene ontwikkeling en onderwijs-ervaring (lieft op moderne grondslag), opgewekte levendige persoonlijkheid met belangstelling voor de verkoopproblemen en zin voor organisatie.

Geboden wordt:

een interessante werkring op een nog nieuw gebied, waar men na een ruime inwerkingsperiode, eigen initiatief kan ontplooiën.

Eigenhandig geschreven sollicitaties met foto aan de Centrale Personeelafdeling van N.V. Magazijn

de Bijenkorf

AMSTERDAM

◆ Beschikbare Krachten ◆

DRS ECONOMIE

ervaren publicist, biedt zich aan voor de verzorging van economische rubrieken.

Br. onder no. ESB 1457, bur. v. d. bl., Postbus 42, Schiedam.

ECONOMISCH DOCTORANDUS

met begrip voor techniek, zoekt plaatsing in het bedrijfsleven. Brieven gaarne ingewacht onder no. ESB 1459, bur. v. d. blad, Postbus 42, Schiedam.

Abonneert U op

DE ECONOMIST

Maandblad onder redactie van Prof. P. Henripman, Prof. P. E. Kreukniet, Prof. H. W. Lambers, Th. Ligthart, Prof. J. Tinbergen, Prof. G. M. Verrijn Stuart, Prof. F. de Vries, Prof. J. Zijlstra.

Abonnementsprijs f 22.50; fr. p. post f 23.60; voor studenten f 19.—; franco per post f 20.10

Abonnementen worden aangenomen door de boekhandel en door de uitgevers

DE ERVEN F. BOHN TE HAARLEM

Annonces voor het volgend nummer

dienen uiterlijk Maandag 18 Juli a.s. in het bezit te zijn van de administratie, Lange Haven 141, Schiedam

Economisch - Statistische Berichten

Adres voor Nederland: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.).

Telefoon Redactie en Administratie 38040. Giro 8408.

Bankiers: R. Mees en Zoonen, Rotterdam.

Redactie-adres voor België: Seminarie voor Gespecialiseerde Economie, 14, Universiteitstraat, Gent.

Abonnementen: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.).

Bankiers: Banque de Commerce, Brussel.

Abonnementsprijs, franco per post, voor Nederland f 26.— per jaar; voor België/Luxemburg Belg. francs 465 per jaar, te voldoen door storting bij de Banque de Commerce te Brussel of op haar Belgische postgirorekening no 260.34.

Overzeese gebiedsdelen (per zeepost) f 26.—, overige landen f 28.— per jaar.

Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per ultimo van het kalenderjaar.

Aangetekende stukken in Nederland aan het Bijkantoor Westzeedijk, Rotterdam (W.).

ADVERTENTIES.

Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de Firma H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon 69300, toestel 6). Advertentie-tarief f 0.40 per mm. Contract-tarieven op aanvraag. Rubrieken „Vacatures” en „Beschikbare Krachten” f 0.60 per mm (dubbele kolom). De administratie behoudt zich het recht voor om advertenties zonder opgaaf van redenen te weigeren.